

HOVEDFUNN

Nedgang for metadon, men fortsatt økning
i misbruk av Subutex

Stabil situasjon for de fleste misbrukte medikamenter

Svak nedgang i tilgjengelighet på heroin

Økning i bruk av kokain og tilgjengelighet på amfetamin

Økt tilgang på cannabis

FØREVAR

Forord

Føre Var-rapport nr. 1 for 2007 som registrerer rustrender i Bergen er den niende overvåkingsrapporten i rekke fra starten i 2002. Det betyr at vi nå kan vurdere tilgjengelighet og bruk av rusmidler i Bergen over en tidsperiode på 4–5 år. Føre Var-systemet har som formål å overvåke trender i bruk av rusmidler lokalt for at det skal være mulig å være forberedt, planlegge, og legge til rette for nødvendige tiltak innen rusmiddelfeltet. Ser en tilbake til rapporteringen fra 2002 og 2003 ble det eksempelvis rapportert om økt bruk av anabole steroider i forbindelse med kroppsbygging. Dette var en føre var-rapportering, og nå i 2007 er personer som har misbrukt anabole steroider over tid tatt inn i behandling.

Den foreliggende Føre Var-rapport viser en økning i bruk av kokain, og en økt tilgjengelighet av amfetamin og cannabis. Rapporten viser for øvrig en stabil rusmiddelsituasjon i forhold til tilgjengelighet og bruk av medikamenter, men en ser fortsatt økning i illegal bruk og tilgjengelighet av Subutex. I kapittelet spesialfokus beskrives for første gang trender for den illegale bruken av medikamentene over en tidsperiode fra 2003–2007.

Kunnskapen fra Føre Var-rapportene blir kontinuerlig gjort kjent i faste faglige fora og sammenhenger hvor utvikling av rusmiddelsituasjonen drøftes. Dette bidrar til å utvikle metodikk og gir kunnskap for å kunne kartlegge individuelle rusmiddelvaner. Tilgjengelig kunnskap om rusmidler, priser og uttrykksformer i rusmiljøet bidrar også til å styrke kompetanse i samtaler med aktuelle brukere.

Stiftelsen Bergensklunikkenes kartleggingsinstrument for varsling av rustrender har vekket både internasjonal og nasjonal interesse. Modellen er presentert i en rekke internasjonale fora, nylig presentert i Australia (Sydney og Melbourne) og i Lisboa, hvor EMCDDA (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction) arbeider innen EU-systemet for å framskaffe kunnskap om rusmiddelsituasjonen for europeisk sammenheng.

Mai 2007
Stiftelsen Bergensklunikkene

Erling Pedersen
Adm. direktør

Innhold

Føre Var fra høst 2006 til vår 2007	4
Hovedfunn fra høst 2006 til vår 2007	6
Kommentar	8
Russpesifikke funn	10
Alkohol	10
Hallusinogene rusmidler.....	13
<i>Cannabis</i>	13
<i>LSD</i>	14
<i>Fleinsopp</i>	14
Sentralstimulerende rusmidler	15
<i>Amfetamin</i>	15
<i>Kokain</i>	16
<i>Ecstasy</i>	16
Opioider	17
<i>Heroin</i>	17
<i>Metadon</i>	17
<i>Subutex</i>	18
<i>Temgesic</i>	18
<i>Dolcontin</i>	19
Andre medikamenter og syntetiske stoffer	20
<i>Anabole steroider</i>	20
<i>Rohypnol</i>	20
<i>Xanor</i>	21
<i>Valium</i>	21
<i>GHB</i>	22
Konsekvenser av rusmiddelbruk	23
Spesialfokus – Misbruk av medikamenter i Bergen	25
Litteratur	29
Appendiks	30
Appendiks nr. 1 – Analysetabeller.....	30
Appendiks nr. 2 – Datakilder som brukes i Føre Var	35

Føre Var fra høst 2006 til vår 2007

Hva er Føre Var?

Stiftelsen Bergensklinikkene, ved Kompetansesenteret, har siden våren 2002 drevet Føre Var – et system for overvåkning av rustrender. Føre Var har målsetting om å identifisere, overvåke og rapportere om trender i bruk av og tilgang på rusmidler i Bergen.

Føre Var samarbeider med mange ulike instanser og enkeltpersoner i Bergen. Dette gjør det mulig å innhente både kvalitative og kvantitative lokale data mht bruk og tilgjengelighet av rusmidler. På bakgrunn av disse opplysningene, rapporteres det to ganger årlig til politikere, fagpersoner i rusfeltet, forskere og andre som er interessert i eller jobber med rusmiddelproblematikk i Bergen.

Fordeler med Føre Var

Det finnes mye kunnskap om den lokale rusmiddelsituasjonen blant ulike instanser og hos enkeltpersoner i Bergen, men den er ofte "låst" og lite organisert. Føre Var tilbyr en metode for innsamling av slik informasjon, som etter grundig analyse rapporterer tilbake oppdaterte funn. Føre Var-systemet er tidlig ute med å formidle siste nytt om rusmiddeltrender, slik at politikere og fagpersoner gis mulighet til å iverksette effektive og evidensbaserte beslutninger.

Fremgangsmåte

Rapporten baseres på mange kvalitative og kvantitative rusrelaterte data, som bidrar til å gi et pålitelig bilde av rusmiddelbruken i Bergen. Kildene som benyttes er:

- 34 statistiske kilder, som inkluderer salgstall for alkohol, behandlingsdata, data fra hjelpetelefon og tall fra kriminal- og fengselsvesenet.
- 16 mediekilder, som inkluderer internettsider, ungdoms- og trendmagasiner, lokalaviser og fagblader.
- Spørreskjema fra nøkkelinformanter og kjentmenn.

Litt om nøkkelinformantene og kjentmennene

Denne gangen har 28 anonyme nøkkelinformanter bidratt, alle utvalgt på bakgrunn av deres ekspertkunnskap om rusmiddelbruk i Bergen. Informantene består av fagfolk, rusmiddelbrukere og personer som er tett på ulike ungdomskulturer, eksempelvis discjockeyer, studenter og ansatte i utelivsbransjen. Informantene rapporterer ved å besvare et spørreskjema hver 6. måned. Informantene deles inn i gruppene uteliv, det sivile samfunn og etablerte

rusmiddelbrukere. I tillegg, har 16 kjentmenn bidratt med informasjon via spørreskjema. Kjentmenn er enten rådgivere, inspektører, lærere eller helsesøstre ved ungdomsskoler som har kjennskap til rusmiddelbruk blant skoleungdom i Bergen.

Spesialfokus

Denne gang er spesialfokus rettet mot misbruk av medikamenter i Bergen, der bruk av dopingpreparater (anabole steroider), Rohypnol og Subutex blir spesielt belyst.

Er det ønskelig med en mer detaljert beskrivelse av metode og Føre Var-prosessen, vises det til tidligere Føre Var-rapporter eller "Tidligere rapportering av fremvoksende rusmiddeltrender: Føre Var-systemet" (Mounteney og Leirvåg, 2005).

Aktuelt om datakilder våren 2007

Føre Var, vår 2007, har følgende endringer i datakildene: *Megafon* er et nytt gatemagasin fra Bergen og ble første gang utgitt i januar 2007. Bladet kan ha aktuelle artikler om rusmidler og trender og er tatt med i våre mediakilder. Vi har også tatt med studentavisene til Høgskolen i Bergen – *HiBiscus* og Norges Handelshøyskole – *K7 Bulletin*. Magasinet *rus&avhengighet* har forandret navn og heter nå *rus&samfunn*. *Apropos Rus* var et magasin som rettet seg mot fagfolk innenfor rusfeltet og ble utgitt av kompetansesentrene i Norge. Dette bladet kommer ikke lenger i egne utgaver, men er inkludert i *rus&samfunn*. Bergensavisen (*BA*) har endret sin søkemotor – datagrunnlaget er derfor endret. Vi har gjort nye søk for forrige periode (april–september 2006) og brukt disse dataene som grunnlag for sammenligninger med inneværende periode.

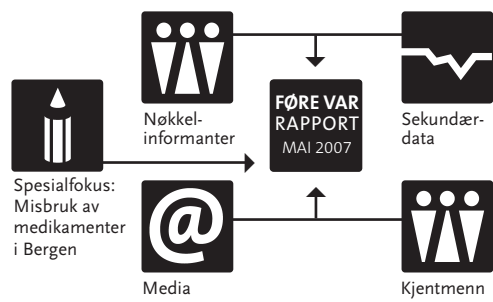
Behandlingsdata fra Stiftelsen Bergensklinikkene er ikke tatt med i denne rapporten, fordi en ny versjon av det elektroniske journalsystemet ikke innehar de variabler som har vært brukt i våre analyser.

Kripos melder fortsatt at de har stort etterslep i sine analyser. Dette er feilmarginer som får følger for dataene fra Hordaland politikammer, da de registrerer beslaget når resultatene fra Kripos foreligger. Dette vil medføre at noen beslag gjort av Hordaland politikammer i inneværende periode, ikke vil bli registrert. De kan derfor

¹Dataene fra Kripos inneholder data fra narkotiske beslag gjort i Bergen, både beslag gjort av Bergen regiontollsted eller politikamrene lokalt i Bergen kommune.

ha hatt noen flere beslag og beslaglagt større mengder enn det som kommer fram i våre data i denne perioden.

Bildet av rustendenser i Bergen som presenteres i denne rapporten baseres på kilder som vist i illustrasjonen nedenfor.

Hovedfunn fra høst 2006 til vår 2007

- Nedgang for metadon, men fortsatt økning i misbruk av Subutex
- Stabil situasjon for de fleste misbrukte medikamenter
- Svak nedgang i tilgjengelighet på heroin
- Økning i bruk av kokain og tilgjengelighet på amfetamin
- Økt tilgang på cannabis

Nedgang for metadon, men fortsatt økning i misbruk av Subutex

Både Subutex og metadon er medikamenter som brukes i behandlingen av opiatavhengige i legemiddelassistert rehabilitering (LAR).

Subutex:

- Kripas rapporterte en gradvis økning i beslaglagt mengde Subutex i Bergen, men ingen endring i antall beslag. Bergen fengsel rapporterte økning i funn av Subutex, men hadde nedgang i antall positive urinprøver.
- Nøkkelinformantene rapporterte fortsatt økning i bruk og tilgjengelighet av Subutex. Også denne gangen var det et flertall blant de etablerte rusmiddelbrukerne som rapporterte dette. De fortalte at Subutex brukt illegalt vanligvis ble injisert, og den nest mest brukte inntaksmåten var å legge tablett under tungen. Cirkaprisen ble oppgitt å være 300-450 kroner for en 8 mg tablett. Dette var en litt lavere pris enn tidligere rapportert. "Sub" ble brukt som slenguttrykk for Subutex.
- Vitasapotek Nordstjernen har ikke hatt endring i salg av Subutex i denne perioden, i motsetning til forrige, da de rapporterte om en økning på ca 44 %.

Metadon:

- I følge Kripas har det vært en stabil situasjon i antall metadonbeslag, mens mengde er ukjent. Hordaland politidistrikt rapporterte gradvis nedgang i antall beslag og beslaglagt mengde metadon. Bergen fengsel hadde ingen funn eller positive urinprøver i denne perioden.
- Nøkkelinformantene rapporterte ingen endring i bruk og tilgjengelighet på metadon. Metadon ble vanligvis drukket. Prisen på metadon som omsettes illegalt, ble oppgitt til å være 300-400 kr/flaske (90mg).
- Bergensavisen har ikke hatt noen endring i antall artikler om metadon og nettpraten til Norshroom har hatt nedgang i antall henvendelser.

Stabil situasjon for de fleste misbrukte medikamenter

Anabole steroider Etter en periode med økning, ser vi denne gangen en stabilisering i bruk og tilgjengelighet.

Rohypnol Det har vært vist til nedgang for Rohypnol gjennom flere perioder. I inneværende periode ser vi derimot en stabilisering.

Valium og Xanor Begge preparatene viser i likhet med forrige periode, en stabil tendens mht bruk og tilgjengelighet.

GHB Det har vært mye oppmerksomhet i media rundt GHB-overdoser, men lite data på økt bruk eller tilgang.

Svak nedgang i tilgjengelighet på heroin

- Kripas rapporterte om nedgang i antall beslag og mengde beslaglagt heroin. Hordaland politidistrikt melder ingen endring i antall beslag, men sterk nedgang i beslaglagt mengde. Tollvesenet har ikke hatt beslag av heroin. Det var ingen funn av heroin i Bergen fengsel, men en økning i positive urinprøver på opiater.
- Det var flest nøkkelinformanter fra det etablerte rusmiljøet som kjente til bruk og tilgjengelighet av heroin. De rapporterte gradvis økning i bruk, men ingen endring i tilgjengelighet. Informantene rapporterte at heroin primært ble injisert, sekundært røykt. Prisen har holdt seg stabil, ca 250 kroner for 1/8 gram. Slenguttrykk var "hest", "minus", "smekk", "dop", "brunt" og "ned".
- rus&avhengighet, nr 6-2006, refererer til et forventet heroinoverskudd i Europa som følge av rekordstore avlinger av opium. FNs kontor for narkotika og kriminalitet (UNODC) frykter at risikoen for overdosedødsfall vil øke, dersom heroinen blir sterkere og prisene reduseres.

Økning i bruk av kokain og tilgjengelighet på amfetamin

Kokain:

- Data fra Kripas viste en stabil situasjon i antall beslag og gradvis økning av mengde. Hordaland politidistrikt hadde samme antall beslag som sist, men nedgang i beslaglagt mengde. Tollvesenet hadde ett beslag av små mengder kokain. Bergen fengsel har påvist et par positive urinprøver, men ikke gjort noen funn av kokain.
- Nøkkelinformantene rapporterte sterk økning i bruk av kokain. Det var flest informanter fra utelivsarenaen og det sivile samfunn som rapporterte økning. Kokain ble rangert som det tredje mest brukte rusmiddelet av informantene fra utelivsarenaen, etter alkohol og cannabis.
- Nøkkelinformantene rapporterte også en økning i tilgjengelighet på kokain. Dette meldes av informantene både fra utelivsarenaen og det sivile samfunn. Kokain ble vanligvis sniffet. Prisen var fortsatt stabil, ca 1 000–1 200 kroner pr gram. “Cola”/“kola” var det oftest brukte slengtuttrykket.
- rus&avhengighet nr 6-2006 rapporterte om narkotikasituasjonen i Europa, der kokainbruken øker. I følge rapporten er kokain nå det nest mest brukte illegale rusmiddelet i Europa, etter cannabis.

Amfetamin:

- Tollvesenet i Bergen har hatt noen få beslag, som gir økning i antall og mengde. Hordaland politidistrikt og Kripas har begge hatt økning i antall beslag, mens mengde var stabil hos politiet i Bergen og Kripas hadde økning.
- Nøkkelinformantene rapporterte ingen endring i bruk og gradvis økning i tilgjengelighet på amfetamin. Injeksjon var mest brukte inntaksmåte, hovedsakelig blant etablerte brukere. Prisen på amfetamin var stabil, 150-200 kr/0,25g og 350-500 kr/g. Slengtuttrykk var “speed”, “fart”, “joggesko” og “pluss”. Kjentmenn rapporterte ingen endring i bruk, men en liten økning i tilgjengelighet.

- Rustelefonen har hatt sterk økning i antall henvendelser om amfetamin og Bergensavisens nettsider hadde flere artikler.

Økt tilgang på cannabis

- Data fra Kripas og politi viser færre beslag i denne perioden, men mengde beslag av cannabis har økt. Tollvesenet har ikke hatt noen endring i antall beslag, men økning i mengde. Data fra Bergen fengsel viser en økning i funn av cannabis, men nedgang i antall positive urinprøver.
- Nøkkelinformantene rapporterte ingen endring i bruk eller tilgjengelighet av cannabis, mens kjentmenn rapporterte ingen endring i bruk og en svak økning i tilgjengelighet blant skoleungdom.
- Over halvparten av informantene nevnte helse og/eller sosiale problemer knyttet til bruk av cannabis. Problemer som ble nevnt var depresjon, konsentrasjonsproblemer, sløvheter, søvnproblemer, problemer på skole og med å fullføre studier.
- Gateprisen på cannabis holder seg fortsatt stabil, 100–150 kroner/gram og cannabis blir vanligvis røykt. Informantene oppga mange slengtuttrykk og de mest brukte var “fjodde”, “rev”, “G” og “joint”.
- rus&avhengighet nr 5-2006 hadde en artikkel om økning av hasjimport. I følge Kripas er det sterk økning i tilførsel av cannabis inn til Norge. Dette forklares blant annet med EU-utvidelsen østover har gitt åpnere landegrenser og dette har ført til mer smugling av illegale rusmidler inn til Norden.

En liten økning av overdosedødsfall

I denne perioden var det registrert ti overdosedødsfall i Bergen kommune, åtte menn og to kvinner. Dette er tre flere enn i perioden april til september 2006.

Kommentar

I løpet av vinteren har det vært noen store oppslag i nyhetene om GHB-overdoser i Norge. I perioden da disse overdosetilfellene skjedde, i hovedsak i Ålesund og Stavanger-distriktene, ble det også rapportert om noen tilfeller i Fjell kommune og i Bjørgvin fengsel. GHB ble opprinnelig framstilt til bruk ved anestesi, men har først og fremst vært brukt som beroligende middel og som sovemedisin. Stoffet brukes oftest i flytende form. Det er forholdsvis enkelt å produsere illegalt og det brukes gjerne oppskrifter som er tilgjengelig på internett. Dette var en av faktorene det ble fokusert på i media. Det kan også nevnes at relativt små mengder av stoffet kan føre til at de som har inntatt det faller i koma, spesielt om det er tatt i kombinasjon med andre beroligende midler, for eksempel alkohol. For Føre Var var det interessant å finne ut om den økte media-dekningen av GHB ble reflektert gjennom våre rutinedata og det som nøkkelinformantene rapporterte. I dette tilfellet fant vi lite bevis for at det var økt bruk av og interesse for dette rusmiddelet. GHB har vært tilgjengelig i Bergen gjennom mange år, men har vært lite brukt.

Enda en gang kan Føre Var rapportere en situasjon med økt bruk og tilgjengelighet av stimulerende midler. Nøkkelinformantene rapporterte forholdsvis kraftig økning, både i tilgjengelighet og bruk av kokain. Stort sett var de fleste knyttet til utelivsarenaen, men også i noe mindre grad ble det rapportert fra det sivile samfunn. Det er fortsatt lite grunnlag for å si at det er utbredt kokainbruk i det etablerte rusmiljøet i byen og crack er heller ikke et rusmiddel som brukes i dette miljøet. Den siste europeiske rapporten om rusmiddelbruk (The European Drugs report) fra EMCDDA viste til at kokain ble rangert som det andre mest brukte illegale rusmiddelet i Europa (cannabis er mest brukt), og det ser ut til at rusmønsteret i Norge følger denne trenden. Kokain er fortsatt relativt dyrt – prisen er ca 1000 kroner pr. gram – og brukerprofilen er fortsatt slik den har vært rapportert i tidligere utgaver av Føre Var. Det er voksne personer, i 20–30-årene som er i jobb, ruser seg for det meste i helgene og er sjelden i kontakt med behandlingsapparatet. Føre Var registrerer også en økning i tilgjengelighet på amfetamin, men det er ikke kommet noen signaler denne gangen om økt bruk.

For første gang kan Føre Var rapportere om nedgang i tilgjengelighet på heroin i Bergen, i hovedsak basert på redusert antall og mindre mengder beslag. Fram til nå, har det sett ut til at herointilgangen har vært stabil i byen. Internasjonalt har det vært rettet mye oppmerksomhet mot rekordstore heroininnhøstninger i Afghanistan, som

er ansvarlig for forsyningene til det meste av det illegale heroinmarkedet i Europa. Narotikaekspertene i EUs narkotikabyrå (EMCDDA) har spådd en bølge av billig heroin på gatene i Europa. Dette har ennå ikke blitt en realitet. Det vi vet, er at det ikke er grunnlag for å si at det har vært økt tilgjengelighet på dette rusmiddelet i Bergen – det har vært små beslag. Om noe har skjedd har det vært en nedgang. En teori som er fremmet av FN, er at bakmenn lagrer overskuddsbeholdninger av heroin – så vi må vente og se hva som faktisk skjer.

Føre Var har gjentatte ganger rapportert økning i illegal bruk av Subutex i Bergen og har antydnet at denne trenden har speilet økningen i antall pasienter i LAR-behandling. Det har også vært en god del publisitet knyttet til arrangerte utenlandsturer – spesielt til Danmark og Tyskland – der brukere har kjøpt Subutex på resept for tre måneder av gangen. Det er kjent at de selger videre noe av beholdningen fra denne handelen. Denne utgaven av Føre Var, finner nok en gang økning i Subutex. Det vil være av interesse å følge dette mønsteret og se om det endrer seg i de kommende måneder. Bakgrunnen er at Suboxone i januar 2007, ble tatt i bruk som erstatning for Subutex, for mange av de som mottar LAR-behandling. Det ble bestemt at de fleste som får Subutex, skal skifte preparat p.g.a. mulighet for misbruk av Subutex. Suboxone er et preparat med samme virkning som Subutex, men det inneholder også naloxone, som gjør det vanskeligere å misbruke. I neste Føre Var-rapport vil Suboxone bli tatt med i listen over medisiner som kartlegges og forhåpentligvis vil vi kunne måle om lekkasjen fra behandlingstiltakene er redusert.

Det har også vært en viss oppmerksomhet i media det siste halvåret om sammenhengen mellom alkohol og vold i Bergen sentrum. Fokus har vært rettet mot effektive tiltak for å redusere volden i helgene. En viktig rolle for Føre Var kan være å overvåke tendenser i alkoholbruk for å se om tiltak som settes i gang, kan ha positiv effekt.

RUSSPESIFIKKE FUNN

Nedenfor presenteres russpesifikke funn fra perioden 1. oktober 2006 – 31. mars 2007. Dataene blir sett opp mot data fra forrige periode, dvs. 1. april – 30. september 2006. Unntaket er for alkoholsalg, der en sammenligner samme periode år for år og data fra Bergen fengsel, der en sammenligner andre tertial med tredje tertial 2006. Når hallusinogene rusmidler omtales, inkluderer vi LSD, fleinsopp og cannabis. Funn relatert til amfetamin, kokain og ecstasy blir presentert under sentralstimulerende rusmidler. Heroin, metadon, Subutex, Temgesic og Dolcontin presenteres under opioider. Under andre medikamenter og syntetiske stoffer finnes data om anabole steroider, Rohypnol, Xanor, Valium og GHB.

Alkohol

Sammenligner en inneværende periode med samme periode for ett år siden, har det vært en liten økning i salg av alkohol. Ser en spesifikt på de ulike salgskildene, har Vinmonopolet og Hansa Borg bryggerier ASA hatt økning i alkoholsalget, mens Vectura og Coop Hordaland har hatt nedgang. I tabellen nedenfor vises totalsalget for de ulike alkoholkildene på halvårsbasis. Sammenligningsgrunnlaget er samme tidsperiode år for år.

Vinmonopolet i Bergen har i inneværende periode hatt en økning i salg på 7 %, sammenlignet med samme periode for ett år siden. Det er salget av svakvin og brennevin som har gitt denne økningen. Nedenfor vises salgstallene for de spesifikke alkoholtypene.

Sammenlignet med samme periode i fjor, har totalsalget til Vectura hatt en nedgang på 8 %. De har hatt nedgang i salg av brennevin (-19 %) og sterkvin (-24 %), mens vinsalget har vært stabilt. Vectura har derimot hatt en sterk økning i salg av alkoholsvake varer (+31 %).

Totalsalget til Coop Hordaland har vært relativt stabilt (-2%), sammenlignet med tilsvarende periode for ett år siden. Ser en spesifikt på de ulike varetypene, viser salget av rusbrus en nedgang på 22 %. Det var også tendensen i forrige periode. Salget av cider har hatt en nedgang på 10 %, mens salget av øl var stabilt i denne perioden.

Hansa Borg bryggerier ASA har hatt en økning på 15 % i det totale salget denne perioden, sammenlignet med perioden oktober 05 – mars 06. Denne gangen var det salg av cider og pils som trakk opp. Cider har hatt en økning på 36 %, mens salget av pils har økt med 15 %. Lettøl har hatt en gradvis økning på 9 %, mens salg av svakvin har vært stabilt (-1,5 %). Salg av rusbrus har gått ned, nå med 36 %. Dette samsvarer med tendensen en har sett de siste årene (se tabell 3).

Tollvesenet i Bergen har hatt en nedgang både i antall beslag og beslaglagt mengde av alkohol i inneværende periode, målt opp mot perioden april – september 06. Det har vært en generell nedgang i alle typer alkoholholdige drikkevarer. For andre tollregioner har det vært en liten økning i antall beslag på personer med postadresse i Bergen og en sterk økning i mengde alkohol som ble beslaglagt. Bergen fengsel har ikke hatt noen funn av alkohol i 3. tertial (september–desember 06). Det har kun vært ett utslag på positive urinprøver i denne perioden og antall positive utåndingsprøver har vært stabilt.

Politiet i Bergen har registrert totalt 947 personer i drukkenskapsarresten det siste halvåret. Dette er en nedgang på 8 % sammenlignet med perioden april–september 06. Det var 90 % menn blant de arresterte og desember var den måneden med flest innbrakte. 270 personer ble anmeldt for promillekjøring med personskade eller materielle skader i inneværende periode. Det er en nedgang på 17 %, sammenlignet med forrige periode. Sammenligner en data fra drukkenskapsarresten og promilleanmeldelser med samme periode ett år tilbake, er det mindre endringer. Dette kan indikere en variasjon mellom sommer- og vinterhalvåret i forhold til denne type problematikk.

Det var 16 kjentmenn som rapporterte til Føre Var denne gangen og de rapporterte at alkohol var det mest brukte rusmiddelet blant skoleungdom. På spørsmål om brukstrender, svarte de at det var en stabil situasjon. Øl var den alkoholtypen det var flest tilbakemeldinger på, 11 kjentmenn rapporterte om dette og tallene viste gradvis økning i bruk. Ni av kjentmennene oppga at de hadde observert bruk av cider og rusbrus og de viste til ingen endring. Åtte hadde observasjoner på brennevin og det ble rapportert gradvis økning i bruk. Flertallet hadde i denne perioden ikke observasjoner på bruk av vin og hjemmebrent. På spørsmålet om kjennskap til tilgjenge-

TABELL 1: ALKOHOLRELATERTE SALGSTALL – OKTOBER 2002 TIL MARS 2007

Salg målt i liter	Okt. 02 – mars 03	Okt. 03 – mars 04	Okt. 04 – mars 05	Okt. 05 – mars 06	Okt. 06 – mars 07	% økning for alkohol to siste perioder
Vinmonopolet	2 257 916	2 223 332	2 236 753	2 264 000	2 411 887	+ 7 %
Vectura	76 546	85 770	82 195	95 827	88 591	- 8 %
Hansa	5 227 287	4 800 952	4 138 724	4 540 941	5 216 201	+ 15 %
Coop	1 039 323	1 218 961	1 155 052	936 938	918 436	- 2 %

TABELL 2: SALGSTALL FOR VINMONOPOLET

Alkoholtype	Sum liter solgt i okt. 05 – mars 06	Sum liter solgt i okt. 06 – mars 07
Totalt salg	2 264 000	2 411 887
Alkoholritt og lettvin	3 974	3 816
Øl ²	37 457	37 219
Svakvin ³	1 845 785	1 972 189
Sterkvin ⁴	28 334	28 201
Brennevin ⁵	349 448	370 462

TABELL 3: SALGSTALL FOR HANSA BORG ASA

Alkoholtype	Sum liter solgt i okt. 05 – mars 06	Sum liter solgt i okt.06 – mars 07
Totalt salg (alkoholholdig drikke)	4 540 941	5 216 201
Øl skatteklasse A (Clausthaler)	86 272	94 475
Øl skatteklasse B (lettøl)	51 332	55 885
Øl skatteklasse D (pils)	4 292 749	4 918 231
Øl skatteklasse F (sterkøl)	24 451	25 400
Rusbrus	16 064	13 437
Cider	132 990	180 240
Svakvin	23 356	23 009

TABELL 4: NØKKELINFORMANTER OG KJENTMENN – RAPPORTERTE BRUKSTRENDER⁶ FOR ULIKE ALKOHOLTYPER

Alkoholtype	Nøkkelinformanter	Kjentmenn
Øl	Ingen endring	Gradvis økning
Cider	Ingen endring	Ingen endring
Rusbrus	Ingen endring	Ingen endring
Vin	Ingen endring	Ingen endring
Brennevin	Gradvis økning	Gradvis økning
Hjemmebrent	Gradvis nedgang	Gradvis nedgang

²Her registreres sterkøl fra 4.75 til 10% samt cider.

³Svakvin kan variere fra 7 til 15%.

⁴Alkoholprosenten her er fra 15-22%.

⁵Brennevin inneholder en alkoholprosent på > 22%.

⁶For skalaen som er brukt, se appendiks 1.

lighet for alkohol, rapporterte de ingen endring. Vi var og interessert i å vite hvilke helse og/eller sosiale skader eller problemer alkohol skapte for elevene. Det hyppigste problemet som ble rapportert denne gangen, var at elevene skulket skolen og kom for seint til timene. Videre opplever lærerne trøtte og slitne elever om mandagene på grunn av festing i helgene. På spørsmål om rusmidler ble brukt i kombinasjon med hverandre, rapporterte kjentmennene at alkohol av og til ble brukt i kombinasjon med hasj, men og i kombinasjon med piller. I følge kjentmenn og nøkkelinformanter var tendensene for de ulike alkoholtypene som vist i tabell 4.

I likhet med kjentmennene, oppga et flertall av nøkkelinformantene at alkohol var det rusmiddelet som ble mest brukt i deres omgangskrets. Fordelt på de tre hovedarenaene, rapporteres alkohol som det mest brukte rusmiddelet på utelivsarenaen og i det sivile samfunn, mens det er tredje mest brukte i det etablerte rusmiljøet. Sett under ett, melder informantene ingen endring i bruk og tilgjengelighet av alkohol i denne perioden. På spørsmålet om hvilke rusmidler som ut fra informantenes egen forståelse gir mest helse- eller sosiale problemer, svarte flertallet også denne gangen alkohol. Depresjon, angst, vold, atferdsproblemer, avhengighet, skader på kroppen, problemer på skolen og relasjonsproblemer var noe av det som ble beskrevet.

For LMS⁷ var det en sterk nedgang i antall innkomne samtaler om alkohol. Dette må sees i sammenheng med nedgang i tilgjengelighet på LMS sine telefontjenester. Rustelefonen hadde en liten nedgang i antall spørsmål om alkohol i denne perioden. Lokalmedienes⁸ dekning av alkohol viste ingen endring, sammenlignet med forrige halvår.

⁷Landsforbundet Mot Stoffmisbruk.

⁸Lokalmediene er i dette tilfellet: Bergensavisen og Fanaposten.

Hallusinogene rusmidler (Cannabis, LSD, Fleinsopp)

Hallusinogene rusmidler påvirker sentralnervesystemet og fremkaller sansebedrag, illusjoner og hallusinasjoner. Det finnes mange vekster i naturen som har hallusinogene virkninger, eksempelvis fleinsopp, men hallusinogener kan også fremstilles syntetisk, eksempelvis som LSD. Cannabis har en svak hallusinogen effekt (www.fhi.no), og kommer dermed inn under gruppen hallusinogene rusmidler.

Cannabis⁹

Det har vært en stabil situasjon i forhold til bruk, men økning i tilgjengelighet av cannabis i perioden oktober 06–mars 07 sammenlignet med perioden april–september 06. Data fra Kripos viser at det har vært færre beslag i denne perioden, men mengde beslaglagt cannabis gir en sterk økning. Hordaland politidistrikt har hatt en tilsvarende tendens, med gradvis nedgang i antall beslag og sterk økning i beslaglagt mengde. Tollvesenet i Bergen og andre tollregioner¹⁰ har ikke hatt noen endring i antall beslag, men også her er det sterk økning i mengde beslaglagt cannabis. Data fra Bergen fengsel viser samme tendens som sist, en sterk økning i funn av cannabis. Det har vært sterk nedgang i antall positive urinprøver i fengsel.

Ni av seksten kjentmenn opplyste at cannabis var det nest mest brukte rusmiddelet blant ungdomskoleelever i Bergen. De opplyste og at det var ingen endring i bruk, men en gradvis økning i tilgjengelighet. Ser en på informasjonen om hvilke helse- og/eller sosiale problemer kjentmennene knyttet opp til bruk av cannabis, svarte de stort fravær, sløvheter, depresjoner og at elever som bruker cannabis blir mislikt av medelever. Det må bemerkes at det var lav svarprosent på dette spørsmålet. Fem kjentmenn rapporterte om funn på eller rundt skoleområdet som kunne knyttes til cannabisbruk, primært var dette utstyr til hasjrøyking. Det er viktig å påpeke at disse funnene kan stamme fra andre personer enn skolens elever. På spørsmål om kjennskap til om rusmidler brukes i kombinasjon med hverandre, svarte seks kjentmenn at cannabis ble kombinert med alkohol.

Cannabis var det nest mest brukte rusmiddelet som nøkkelinformantene kjente til. De rapporterte ingen endring i bruk av cannabis i løpet av de siste seks månedene. Fra det sivile samfunn og det etablerte rusmiljøet meldes det om en stabil situasjon, mens et flertall av informanter fra utelivsarenaen rapporterte om økt bruk av dette rusmiddelet. Flertallet av informantene var av den oppfatning at brukergruppene har vært stabile.

Som i de foregående periodene, mente nøkkelinformantene at det ikke har vært noen endring i tilgjengeligheten på cannabis dette siste halvåret. 15 av 28 informanter mente at cannabis var ett av de tre rusmidlene som ga mest helse og/eller sosiale problemer. Depresjon, konsentrasjonsproblemer, sløvheter, søvnproblemer, problemer på skolen og med å fullføre studier ble knyttet til bruk av cannabis.

Gateprisen på cannabis holder seg fortsatt stabilt, ca 100 kroner pr. gram og cannabis blir vanligvis røykt. Informantene oppga mange slenguttrykk for cannabis og de mest brukte var: “fjodde”, “rev”, “G” og “joint”.

Dopingtelefonen har fått noen spørsmål om hasj på nettpraten. Disse ble henvist til RUStelefonen, som ikke har hatt noen endring i antall spørsmål om cannabis. Norshroom har i denne perioden, som i den forrige, hatt et høyt antall innlegg om cannabis. Bergensavisen har hatt en liten nedgang i omtale av cannabis, ut fra antall registrerte treff på nettsiden. I rus&avhengighet nr 5–2006 er det en artikkel om hasjimporten som øker. I følge Kripos, er det en sterk økning i tilførsel av cannabis inn til Norge. Dette blir forklart med at utvidelsen av EU har gitt åpnere landegrenser. Det har ført til at større mengder narkotika er blitt smuglet inn til Norden, men også til et bedre internasjonalt samarbeid for politi, toll og etterretning (ibid).

LSD¹¹

For inneværende periode ser en ingen endring i bruk og tilgjengelighet av LSD. Sammenlignet med forrige halvår, viser data fra Hordaland politidistrikt det samme, ingen endring i antall beslag og mengde. Bare 2 av 28 nøkkelinformanter hadde observert eller kjente til bruk av LSD i sin omgangskrets og sammenlignet med forrige periode, var det ingen endring i bruk og tilgjengelighet. Bergensavisen og Fanaposten har hatt en stabil situasjon i antall treff på sine nettsider. Rustelefonen har hatt noen få henvendelser om LSD, men ingen endring siden sist.

Fleinsopp

Det var heller ikke i denne perioden noen endring i forhold til bruk og tilgjengelighet av fleinsopp. Tollvesenet lokalt har ikke hatt noen beslag, mens tolletaten i andre regioner har hatt et lite antall beslag av små mengder. Politiet har ikke hatt noen beslag denne perioden. Det har ikke vært noen artikler i Bergensavisen eller Fana-

⁹Cannabis er en samlebetegnelse på materiale fra planten *Cannabis sativa*. Planten inneholder en lang rekke substanser som har fellesbetegnelsen cannabinoider, der det aktive virkestoffet er THC (www.fhi.no).

¹⁰Med andre tollregioner menes beslag gjort andre steder i landet av andre tollregioner på personer med postadresse i Bergen.

¹¹LSD fremstilles som et løselig salt som i seg selv er farge-, lukt- og smakløst.

posten og det har vært en sterk nedgang i aktiviteten på nettpraten til Norshroom, sammenlignet med forrige halvår. Rustelefonen har hatt en svak økning i antall innringninger.

På spørsmålet om brukstrender, var det seks nøkkelinformanter som hadde kjennskap til fleinsopp og de rapporterte ingen endring i bruk. Tre informanter sa de hadde kjennskap til tilgjengelighet og viste til gradvis nedgang. Fleinsopp er en sesongvare, og det kan være forklaringen på mindre tilgang det siste halvåret. I følge informantene med kjennskap til inntaksmåte, ble fleinsopp for det meste spist. "Flein" og "sopp" brukes som slenguttrykk.

Sentralstimulerende rusmidler (Amfetamin, Kokain, Ecstasy)

Sentralstimulerende rusmidler påvirker sentralnervesystemet, noe som blant annet innebærer at det undertrykker søvnbehov og stimulerer hjerte- og karsystemet (www.fhi.no).

Amfetamin

Det har vært en gradvis økning i tilgjengelighet på amfetamin de siste seks måneder. Dette er en endring sammenlignet med tidligere, der det har vært en stabil situasjon over tid. Tollvesenet i Bergen har hatt noen få beslag, som gir gradvis økning i antall og sterk økning i mengde beslaglagt amfetamin. Hordaland politidistrikt og Kripos har begge hatt en liten økning i antall beslag. Beslaglagt mengde amfetamin har vært stabil hos politiet i Bergen, mens Kripos melder om sterk økning. Variasjonen hos de to instansene kan være et resultat av etterslep i analysering hos Kripos av innsendt materiale fra Hordaland politidistrikt (se s. 4). I Bergen fengsel har det ikke vært noen endring i funn av amfetamin, men sterk nedgang i antall positive urinprøver.

Bruken av amfetamin er mer eller mindre fraværende blant skoleelever (Skutle et. al 2006). Dette samsvarer med de tilbakemeldinger vi har fått fra kjentmennene. I denne perioden var det bare 4 av 16 som kjente til amfetaminbruk blant ungdomsskoleelever, og de meldte ingen endring i bruk og gradvis økning i tilgjengelighet. Nøkkelinformantene rapporterte tilsvarende for denne perioden, ingen endring i bruk, men gradvis økning i tilgjengelighet på amfetamin. Det var flest informanter fra det etablerte rusmiljøet som kjente til bruk av amfetamin og denne gruppen rapporterte ingen endring. Nøkkelinformantene rapporterte gradvis økning i tilgjengelighet på amfetamin. Fordelingen mellom de tre gruppene vises i tabell 5.

Injeksjon er den mest brukte inntaksmåte, hovedsakelig blant etablerte brukere, mens svelge/spise er nest mest brukte. Prisen på amfetamin har holdt seg stabil og ble

oppgitt til å være 150–200 kr/0,25 g og 350–500 kr/g. “Speed”, “fart”, “joggesko” og “pluss” var de slenguttrykkene som oftest ble nevnt av informantene.

Rustelefonen har hatt sterk økning i antall henvendelser om amfetamin. Antallet treff på Bergensavisens nettsider viser en økning i denne perioden. På internett var det nedgang i antall treff på nettpraten til Norshroom.

Kokain

I denne perioden er tendensen økning i bruk og tilgjengelighet av kokain. Data fra Kripos viste en stabil situasjon i antall beslag og gradvis økning av mengde, men som i forrige periode, er det lave tall. Hordaland politidistrikt hadde samme antall beslag som sist, men nedgang i beslaglagt mengde. Tollvesenet i Bergen hadde ett beslag av små mengder kokain. Bergen fengsel har ikke hatt funn av kokain, men har påvist et par positive urinprøver i tredje tertial. Sammenlignet med andre tertial, gir det en svak økning.

Nøkkelinformantene rapporterte sterk økning i bruk av kokain sammenlignet med forrige periode. Det var 15 av 28 informanter som ga tilbakemelding om bruk av kokain. Det var flest informanter fra utelivsarenaen som rapporterte økning i bruk. Informantene fra det etablerte rusmiljøet som hadde informasjon om kokain, rapporterte ingen vesentlig endring. Fra det sivile samfunn var det denne gangen flere som rapporterte om økning. Kokain ble rangert som det tredje mest brukte rusmiddelet av informantene fra utelivsarenaen. Tabell 5 viser hvordan informantene fordelte seg mht. brukstrender.

Nøkkelinformantene rapporterte denne gangen en økning i tilgjengelighet på kokain. Fordelt på de tre grupperingene, ble det meldt en betydelig økning både fra utelivsarenaen og det sivile samfunn, mens informanter fra det etablerte rusmiljøet ikke hadde observert noen endring (se tabell 8). Denne forskjellen

TABELL 5: AMFETAMIN

NØKKELINFORMANTER – ENDRING I TILGJENGELIGHET ETTER GRUPPE

	Utliv	Sivile samfunn	Etablerte brukere	Totalt
Gradvis økning	1	2	2	5
Ingen endring	0	1	8	9
Ikke observert	8	5	1	14
Total	9	8	11	28

så vi også i forrige periode. Ser en på den mest brukte inntaksmåten, sa informantene at kokain vanligvis ble sniffet. Prisen på kokain var fortsatt stabil og ble oppgitt å være ca 1 000–1 200 kroner/gram. “Cola/kola” var det oftest brukte slenguttrykket.

Det har ikke vært noen endring i antall treff på nettsidene til Bergensavisen eller innringninger til Rustelefonen. Det har vært en liten nedgang i interessen for kokain på Norshroom sin nettpat. rus&avhengighet nr 6–2006 hadde en artikkel som omhandlet narkotikasituasjonen i Europa og refererte til en rapport utgitt av EMCDDA (EUs narkotikabyrå). Her sies det at kokainbruken øker, men at den i Norge sett under ett, er lav. Likevel ser en at kokainbruken har økt i aldersgruppen 25–35 år og trolig er kokain det nest mest brukte illegale rusmiddelet i denne aldersgruppen. Bare bruken av cannabis er høyere (ibid).

Ecstasy¹²

Det har vært nedgang i bruk og tilgjengelighet av ecstasy så lenge Førre Var har rapportert. Den samme tendensen ser ut til å fortsette også i denne perioden. Hordaland politidistrikt har ingen endring i antall beslag, men sterk nedgang i beslaglagt mengde. Kripos har derimot hatt en sterk økning både i antall og mengde beslag av ecstasy. Tollvesenet i Bergen og Bergen fengsel har ikke hatt noen funn i inneværende periode.

3 av 16 kjentmenn rapporterte om ecstasy. De melder ingen endring i bruk og en liten nedgang i tilgjengelighet. Verdt å merke seg, er at ingen av kjentmennene kjente til bruk av dette rusmiddelet i forrige periode. Sammenlignet med perioden april–september 06 var det denne gangen flere nøkkelinformanter som hadde kjennskap til bruk av ecstasy, men de viser til ingen endring i bruk. Ser vi på tilgjengelighet fordelt etter gruppe, viser data fra utelivsarenaen at det har vært en økning, de andre gruppene melder ingen endring. Sett under ett, gir det ingen endring i tilgjengelighet. Den vanligste inntaksmåten for ecstasy var å svelge det som piller. Cirkaprisen var uendret fra forrige halvår og ble oppgitt til å være 100-200 kroner pr. tablett. “E” og “knips” var de mest brukte slenguttrykkene på ecstasy.

Nettpraten til Norshroom har hatt nedgang i antall treff. Øvrige mediekilder (Bergensavisen og Pillreports) har ikke hatt noen endring. Rustelefonen ikke hadde noen endring i antall samtaler om ecstasy.

TABELL 6: KOKAIN NØKKELINFORMANTER – BRUKSTRENDER ETTER GRUPPE

	Uteliv	Sivile samfunn	Etablerte brukere	Totalt
Sterk økning	2	0	0	2
Gradvis økning	3	3	1	7
Ingen endring	0	2	3	5
Gradvis nedgang	1	0	0	1
Ikke observert	3	3	7	13
Total	9	8	11	28

TABELL 7: KOKAIN NØKKELINFORMANTER – ENDRING I TILGJENGELIGHET ETTER GRUPPE

	Uteliv	Sivile samfunn	Etablerte brukere	Totalt
Sterk økning	2	1	0	3
Gradvis økning	2	2	1	5
Ingen endring	0	0	3	3
Gradvis nedgang	0	0	1	1
Ikke observert	5	5	6	16
Total	9	8	11	28

¹²Ecstasy kan klassifiseres både som sentralstimulerende og hallusinogent rusmiddel. Ruseffekten kan ligne det en får ved bruk av amfetamin, men kan også ligne en LSD-rus. Den sentralstimulerende virkningen er oftest dominerende, derfor kategoriseres ecstasy som sentralstimulerende rusmiddel i Førre Var.

Opioider

(Heroin, Metadon, Subutex, Temgesic, Dolcontin)

Opioider er en fellesbetegnelse på en rekke forskjellige stoffer som kommer fra opiumsvalmuen, eller kunstig framstilte stoffer med tilsvarende virkning. I moderne vestlig medisin brukes opioider hyppig i behandling av smerter. Vanlige opioider er heroin, morfin og metadon. Stoffene kan misbrukes og føre til rusmiddelavhengighet. Opioider som Subutex og metadon brukes i legemiddelassistert rehabilitering (www.fhi.no). Førre Var rapporterer om noen legemidler som brukes på andre måter enn slik de er foreskrevet av lege.

Heroin

Bruk og tilgjengelighet av heroin i Bergen har vært stabil så lenge Førre Var har rapportert (2002). Forrige periode viste til en liten økning i tilgjengelighet, mens det i inneværende periode er en liten nedgang. Kripos rapporterte gradvis nedgang i antall beslag og mengde beslaglagt heroin i Bergen i løpet av de siste seks månedene. Hordaland politidistrikt meldte ingen endring i antall beslag, men sterk nedgang i beslaglagt mengde. Tollvesenet i Bergen og i andre regioner, har i denne perioden ikke hatt beslag av heroin. Sammenlignet med forrige periode, gir dette nedgang. Det var heller ingen funn av heroin i Bergen fengsel i tredje tertial 06, men de rapporterte om økning i positive urinprøver på opiater. Det har vært samme tendens de tre siste periodene.

Det var flest nøkkelinformanter fra det etablerte rusmiljøet som kjente til bruk og tilgjengelighet av heroin og de rapporterte gradvis økning i bruk, men ingen endring i tilgjengelighet (se tabell 8). På spørsmål om hvilke inntaksmåter som var mest brukt, svarte informantene at heroin primært ble injisert, sekundært røykt og tredje inntaksmåte som ble oppgitt var sniffing. Prisen på heroin har holdt seg stabilt, og ble oppgitt å være ca 250 kroner for 1/8 gram. Slenguttrykk som ble brukt var "hest", "minus", "smekk", "dop", "brunt" og "ned".

Metadon

Metadon brukes i flere land i behandling av opiat-avhengige. Metadon har lignende egenskaper som heroin og kan derfor dempe de fysiske abstinenssymptomene ved heroinavbrudd og trangen til inntak av heroin og andre opioider reduseres (www.shdir.no). Metadon er brukt i legemiddelassistert rehabilitering i Bergen og antall pasienter har økt hvert år.

Sammenlignet med forrige periode, ser vi denne gang en liten nedgang i tilgjengelighet på metadon. I følge Kripos har det vært en stabil situasjon i antall beslag, mens mengde som er beslaglagt er ukjent. Hordaland politidistrikt rapporterte gradvis nedgang i antall beslag og beslaglagt mengde metadon. Bergen fengsel hadde ingen funn av metadon eller positive urinprøver i tredje tertial 2006.

Nøkkelinformantene rapporterte at det i inneværende periode ikke var noen endring i bruk og tilgjengelighet av metadon og det var flest informanter fra de etablerte brukerne som meldte dette. Metadon ble vanligvis drukket. Prisen på metadon som omsettes illegalt, ble oppgitt til å være 300–400 kr/flaske (90 mg).

LMS og Rustelefonen har i denne perioden hatt nedgang i antall innkomne samtaler relatert til metadon. Nettpraten til Norshroom har også hatt nedgang i antall treff. Bergensavisen har ikke hatt noen endring i antall artikler om metadon.

TABELL 8: HEROIN

NØKKELINFORMANTER – ENDRING I TILGJENGELIGHET ETTER GRUPPE

	Utliv	Sivile samfunn	Etablerte brukere	Totalt
Gradvis økning	0	2	0	2
Ingen endring	1	1	8	10
Gradvis nedgang	0	0	1	1
Ikke observert	8	5	2	15
Total	9	8	11	28

Subutex

Subutex er et syntetisk opioid, der buprenorfin er den aktive substansen. Subutex brukes i substitusjonsbehandling ved opiatavhengighet, i sammenheng med medisinsk, psykologisk og sosial behandling (www.felleskatalogen.no).

Tendensen til økning i bruk og tilgjengelighet av Subutex som har vært registrert de to siste periodene, fortsetter i inneværende periode. Kripos hadde ingen endring i antall beslag i Bergen, men en gradvis økning i beslaglagt mengde. Tollvesenet i Bergen har ikke hatt noen beslag av Subutex. Bergen fengsel rapporterte økning i funn av Subutex, men hadde stor nedgang i antall positive urinprøver på buprenorfin¹³ fra andre til tredje tertial. Vitusapotek Nordstjernen har ikke hatt endring i salget av Subutex i denne perioden, i motsetning til forrige, da de rapporterte om en økning på ca 44 %.

Nøkkelinformantene rapporterte samme tendens som sist, økning i bruk av Subutex. Også denne gangen var det et flertall blant de etablerte rusmiddelbrukerne som rapporterte dette (se tabell 9).

Informantene rapporterte også at det har vært økning i tilgjengelighet i løpet av de seks siste månedene. I hovedsak var dette fra gruppen etablerte brukere (se tabell 10). I likhet med forrige halvår, oppga de at Subutex vanligvis ble injisert, mens den nest mest brukte inntaksmåten var å legge tablettene under tungen.

Subutex ble også sniffet. Cirkaprisen ble oppgitt til å være 300–450 kroner for en 8 mg tablett. Dette var en litt lavere pris enn det som ble oppgitt i de tre foregående rapportene. "Sub" ble brukt som slenguttrykk for Subutex.

Sammenlignet med halvåret før, har Bergensavisen hatt nedgang i antall artikler om Subutex. Nettpraten til Norshroom har ikke hatt noen treff på Subutex, mot at det i forrige periode var et lite antall. LMS og Rustelefonen har i denne perioden hatt nedgang i antall innkomne telefonsamtaler.

Temgesic

Temgesic er et syntetisk opioid som inneholder buprenorfin. Temgesic brukes til behandling av sterke smerter, eksempelvis kreft (www.felleskatalogen.no).

Hos Kripos har det i inneværende periode ikke vært noen endring i antall beslag av Temgesic, men en gradvis økning i beslaglagt mengde. Vitusapotek Nordstjernen rapporterte en liten nedgang i salget av Temgesic. Dette var samme tendens som i forrige periode. Som nevnt under Subutex, har Bergen fengsel hatt nedgang i positive urinprøver på buprenorfin.

Flertallet av nøkkelinformantene hadde ikke kjennskap til bruk eller tilgjengelighet av Temgesic. Blant de som

TABELL 9: SUBUTEX

NØKKELINFORMANTER – BRUKSTRENDER ETTER GRUPPE

	Utliv	Sivile samfunn	Etablerte brukere	Totalt
Sterk økning	0	0	1	1
Gradvis økning	0	0	5	5
Ingen endring	1	4	3	8
Ikke observert	8	4	2	14
Total	9	8	11	28

TABELL 10: SUBUTEX

NØKKELINFORMANTER – ENDRING I TILGJENGELIGHET ETTER GRUPPE

	Utliv	Sivile samfunn	Etablerte brukere	Totalt
Sterk økning	0	0	1	1
Gradvis økning	0	1	5	6
Ingen endring	0	2	3	5
Ikke observert	9	5	2	16
Total	9	8	11	28

kjente til bruk, var de fleste fra det etablerte rusmiljøet og de rapporterte gradvis nedgang i bruk, men ingen endring i tilgjengelighet i løpet av de seks siste månedene. “Temmere”, “temmiser” og “tem” var slenguttrykk for Temgesic. Injeksjon ble oppgitt som mest brukte inntaksmåte og tablett lagt under tungen var den nest mest brukte. Gateprisen på Temgesic ser ut til å ligge stabilt på ca. 50 kr for en tablett på 0,4 mg. I likhet med forrige periode, har ikke LMS’ hjelpetelefon hatt samtaler om Temgesic. Preparatet har heller ikke vært omtalt i lokalmedia eller på Norshroom sin nettpat. Rustelefonen har ikke hatt noen endring i antall samtaler om Temgesic i denne perioden.

Dolcontin

Dolcontin er morfintabletter med lang virketid. Medikamentet brukes mot sterke smerter, spesielt kreft smerter. I løpet av de siste årene har bruk og tilgjengelighet av Dolcontin vært stabil, og det er ingen endring i innværende periode. Det ser ut til å være lite misbruk av dette medikamentet i Bergen i dag. Vitusapotek Nordstjernen rapporterte ingen endring i salg av Dolcontin i perioden oktober 06 – mars 07.

Nøkkelinformantene var av den oppfatning at det ikke hadde vært endring i bruk, men en gradvis nedgang i tilgjengelighet på Dolcontin de siste seks månedene. Det var i hovedsak informanter fra det etablerte rusmiljøet som hadde kjennskap til bruk av medikamentet. Dolcontin ble oftest injisert, deretter tatt som tabletter. Cirkaprisen ble oppgitt til å være 150–200 kroner for en 100 mg tablett. Det er en liten økning, sammenlignet med forrige periode. “Dolkiser” var det slenguttrykket som ble nevnt for dette preparatet.

Det har ikke vært registrert omtale av Dolcontin i lokalmedia. Nettpraten til Norshroom hadde i likhet med forrige periode ingen samtaler om Dolcontin. Rustelefonen har ikke hatt noen endring i antall samtaler om dette preparatet.

Andre medikamenter og syntetiske stoffer (Anabole steroider, Rohypnol, Xanor, Valium, GHB)

Anabole steroider

Anabole steroider er navnet på en gruppe syntetiske stoffer som har de samme biologiske virkninger som androgener (mannlige kjønnshormoner). Det finnes flere ulike klasser av anabole steroider, og virkninger og bivirkninger varierer avhengig av innholdsstoffer og inntaksmåte.

I forrige periode (april – september 06) ble det rapportert om en sterk økning både i bruk og tilgjengelighet av anabole steroider. I innværende periode (oktober 06 – mars 07) ses en stabilisering av situasjonen. Hordaland politidistrikt har i løpet av de siste seks månedene hatt gradvis nedgang i antall beslag og sterk nedgang i beslaglagt mengde dopingmidler, sammenlignet med halvåret før. Kripos har hatt en sterk økning i antall beslag, samtidig som mengden beslaglagte dopingmidler viste en sterk nedgang. Tollvesenet i Bergen har hatt sterk økning i antall beslag og mengde. Data fra andre tollregioner på personer med postadresse i Bergen, viste en sterk nedgang både når det gjelder antall beslag og mengde beslaglagte dopingpreparater.

De fleste av kjentmennene (12 av 16) sa også denne gangen at de ikke kjente til bruk av anabole steroider blant skoleungdom i Bergen. De som hadde informasjon om dette, rapporterte ingen endring i bruk og tilgjengelighet. Nøkkelinformantene som hadde kjennskap til bruk av anabole steroider, rapporterte denne gangen gradvis økning både i bruk og tilgjengelighet (se tabell 11).

Noen av informantene mente at bruk av anabole steroider førte til helsemessige og/eller sosiale problemer. Aggressivitet, humørsvingninger, vold og sykdom p.g.a. sprøytebruk ble nevnt som problemområder. Injisering ble rapportert å være den vanligste inntaksmåten, mens den

nest vanligste var å ta tablettkurer. Det ble rapportert at prisen på dopingmidler varierer, avhengig av lengde på kurer og preparattype. “Boler” og “russere” var slenguttrykk for anabole steroider.

I Bergensavisen har det i løpet av de siste seks månedene ikke vært noen endring i omtale av anabole steroider og Fanaposten har hatt nedgang. På internett har det vært nedgang i samtalefrekvens på pratesidene til Norshroom. Nettpraten til Dopingtelefonen og nettsidene til Fitnessprat har i likhet med forrige periode, hatt diskusjoner og spørsmål om ulike dopingpreparater. Rustelefonen har ikke hatt noen endring i antall spørsmål om dopingpreparater i denne perioden.

Rohypnol

Rohypnol er et innsovningsmedikament i gruppen av benzodiazepiner. Det har også vært attraktivt i rusmiljøer og var lett tilgjengelig i begynnelsen av årtusenskiftet. I de siste årene har tilgangen på Rohypnol vært nedadgående, mens det i innværende periode har vært en stabilisering av situasjonen.

Kripos rapporterte sterk økning både i antall beslag og beslaglagt mengde Rohypnol. Tollvesenet i Bergen har hatt ett beslag, som gir en liten økning. Bergen fengsel har ikke hatt noen funn og sammenlignet med andre tertial, har det ikke vært noen endring i positive urinprøver i tredje tertial 06. Vitusapotek Nordstjernen har hatt en liten økning i salg av Flunipam (samme virkestoff som Rohypnol).

Nøkkelinformantene rapporterte også for denne perioden nedgang i bruk og tilgjengelighet av Rohypnol.

TABELL 11: ANABOLE STEROIDER

NØKKELINFORMANTER – BRUKSTRENDER ETTER GRUPPE

	Uteliv	Sivile samfunn	Etablerte brukere	Totalt
Sterk økning	1	1	1	3
Gradvis økning	1	1	3	5
Ingen endring	0	2	4	6
Gradvis nedgang	0	1	0	1
Sterk nedgang	1	0	0	1
Ikke observert	6	3	3	12
Total	9	8	11	28

Brukstrender fordelt på informantgruppe viser et variert bilde, men de fleste informantene kommer fra det etablerte rusmiljøet (se tabell 12). Det er verdt å merke seg, at Rohypnol nå ser ut til å være lite brukt på utelivsarenaen.

I likhet med tidligere funn, ble det også denne gangen rapportert at den vanligste måten å innta Rohypnol var i tablettform, den nest mest brukte inntaksmåten var å injisere medikamentet. Cirkaprisen ble oppgitt til å være 40-60 kroner for en tablett. Nytt slenguttrykk som ble registrert for Rohypnol denne perioden var “kryssere”, ellers ble “rypper” og “hyppere” oppgitt. Bergensavisen har ikke hatt noen endring i antall artikler relatert til Rohypnol. På nettpraten til Norshroom var det registrert nedgang i antall treff, i motsetning til forrige periode, som viste økning. Rustelefonen hadde ingen endring i antall henvendelser.

Xanor

Xanor er et legemiddel i benzodiazepinklassen som virker dempende på sentralnervesystemet. Indikasjonen for bruk er behandling av panikksyndrom ([www.felleskatalogen](http://www.felleskatalogen.no)).

Bruken av Xanor ser ut til å ha stabilisert seg. Dette samsvarer med det som ble rapportert i forrige periode. Kripes har hatt like mange beslag, men en sterk nedgang i beslaglagt mengde de siste seks månedene. Bergen

fengsel har hatt en økning i funn av Xanor i tredje tertial, sammenlignet med det forrige. Det var en gradvis økning i positive urinprøver på alprazolam (virkestoffet i medikamentene Xanor og Alprazolam) i den siste perioden. Vitusapotek Nordstjernen hadde ingen endring i salget av Xanor.

Det var under halvparten av nøkkelinformantene som hadde kjennskap til bruk og tilgjengelighet av Xanor. Primært var det informanter fra det etablerte rusmiljøet som kjente til dette legemiddelet. Det ble ikke rapportert noen endring i tilgjengelighet, men en gradvis økning i bruk (se tabell 13).

Tidligere har det vært antydnet at den økte bruken av Xanor kunne forklares med at medikamentet til en viss grad “erstatte” Rohypnol. Med dette menes at Xanor misbrukes på samme måte som Rohypnol ble tidligere, ofte som en forsterker til et annet rusmiddel. En viktig forskjell som kommer fram, er at Rohypnol ble brukt av personer fra “alle” miljøer, mens Xanor primært er knyttet opp til det etablerte rusmiljøet. Sett i sammenheng med tidligere rapporter, ser en at det fortsatt er i dette miljøet bruken er mest utbredt. Informantene sa at Xanor vanligvis ble tatt som tabletter og nest vanligste inntaks måte var å injisere det. For innværende periode ble prisen oppgitt å være 50-60 kroner pr. tablett.

Tendensen fra forrige periode med lav interesse for å

TABELL 12: ROHYPNOL
NØKKELINFORMANTER – BRUKSTRENDER ETTER GRUPPE

	Uteliv	Sivile samfunn	Etablerte brukere	Totalt
Gradvis økning	1	1	0	2
Ingen endring	0	2	2	4
Gradvis nedgang	0	1	5	6
Sterk nedgang	0	0	3	3
Ikke observert	8	4	1	13
Total	9	8	11	28

TABELL 13: XANOR
NØKKELINFORMANTER – BRUKSTRENDER ETTER GRUPPE

	Uteliv	Sivile samfunn	Etablerte brukere	Totalt
Gradvis økning	0	1	4	5
Ingen endring	0	2	4	6
Gradvis nedgang	0	0	1	1
Ikke observert	9	5	2	16
Total	9	8	11	28

rapportere om Xanor i media, fortsetter. For Bergensavisen var det ingen endring, mens nettpraten til Norshroom hadde nedgang i omtale av preparatet. Det ble heller ikke omtalt i nasjonale fag- og debattblader. Rustelefonen hadde kun en henvendelse om preparatet.

artikkel om GHB i sin første utgave i 2007. Her vektlegges informasjon om rusmiddelets egenskaper.

Valium

Den stabile trenden som har vært observert for Valium de siste årene, fortsetter. Tollvesenet i Bergen har ikke hatt noen endring i antall beslag, men har beslaglagt større mengder Valium. Andre tollregioner har ikke hatt noen endring i antall beslag på personer med postadresse i Bergen, men en gradvis nedgang i mengde. Bergen fengsel har hatt et par funn av Valium i denne perioden, mot ingen i forrige periode og ingen positive urinprøver. Sammenlignet med perioden april – september 06, har Vitusapotek Nordstjernen ikke hatt endring i salg av Valium.

I følge nøkkelinformantene, var det ingen endring i bruk eller tilgjengelighet av Valium. Inntaksmåter for Valium har ikke endret seg og blir vanligvis tatt som tabletter. Prisen som ble oppgitt varierte mellom 15–25 kroner for en tablett. Ved søk i Bergensavisens database var det en gradvis økning i antall treff på Valium. På nettpraten til Norshroom har det vært sterk nedgang, sammenlignet med forrige halvår. Rustelefonen har også hatt nedgang i antall samtaler.

GHB

GHB (gammahydroksybutyrat) er et dempende stoff som i en viss utstrekning er brukt som legemiddel, først og fremst som beroligende middel og sovemiddel. GHB finnes tilgjengelig som farmasøytisk framstilt preparat, men er også relativt lett å lage illegalt. GHB finnes både som pulverstoff eller som oppløsning i en væske. Som rusmiddel har GHB fått en viss utbredelse de senere år. (www.shdir.no).

Det har vært en stabil situasjon for GHB i innværende periode. Det er bare Kripos som har hatt beslag av GHB og det var kun ett beslag der det ble funnet spormengder av stoffet. Informantene meldte ingen endring i bruk og tilgjengelighet av GHB. Det var flest informanter fra det etablerte rusmiljøet som hadde kjennskap til bruk av GHB, noen fra det sivile samfunn og kun en informant fra utelivsarenaen. Driking var i følge nøkkelinformantene fortsatt den mest brukte inntaksmåten.

Bergensavisen hadde noen artikler om GHB og sammenlignet med foregående periode, var det ingen endring i denne perioden. På nettpraten til Norshroom har det vært en gradvis økning, mens Rustelefonen har hatt en sterk økning i antall samtaler. Nasjonalt har det vært fokus på GHB i media p.g.a. overdoser. Bladet Motgift hadde en

KONSEKVENSER AV RUSMIDDELBRUK

En del informasjon som innhentes til Førre Var er rusrelaterte, men ikke russpesifikke, og inneholder viktig informasjon når det gjelder konsekvenser av rusmiddelmisbruk. Disse dataene presenteres nedenfor.

Overdosedødsfall og overdoseuttrykninger

I denne perioden var det registrert ti overdosedødsfall i Bergen kommune, åtte menn og to kvinner. Dette er tre dødsfall mer enn i perioden april – september 06 og er det høyeste antallet overdosedødsfall i Bergen siden Førre Var begynte å rapportere (se figur 1).

Akuttmedisinsk seksjon, Helse-Bergen rapporterer at det var totalt 150 overdoseuttrykninger i løpet av det siste halvåret. Dette er en nedgang på 28 % sammenlignet med perioden april–september 2006. Nedgangen kan dels forklares ved at det generelt er færre uttrykninger i vinterhalvåret. Dette kommer fram i figur 2.

FIG. 1: ANTALL OVERDOSEDØDSFALL I BERGEN FRA APRIL 2002 TIL MARS 2007

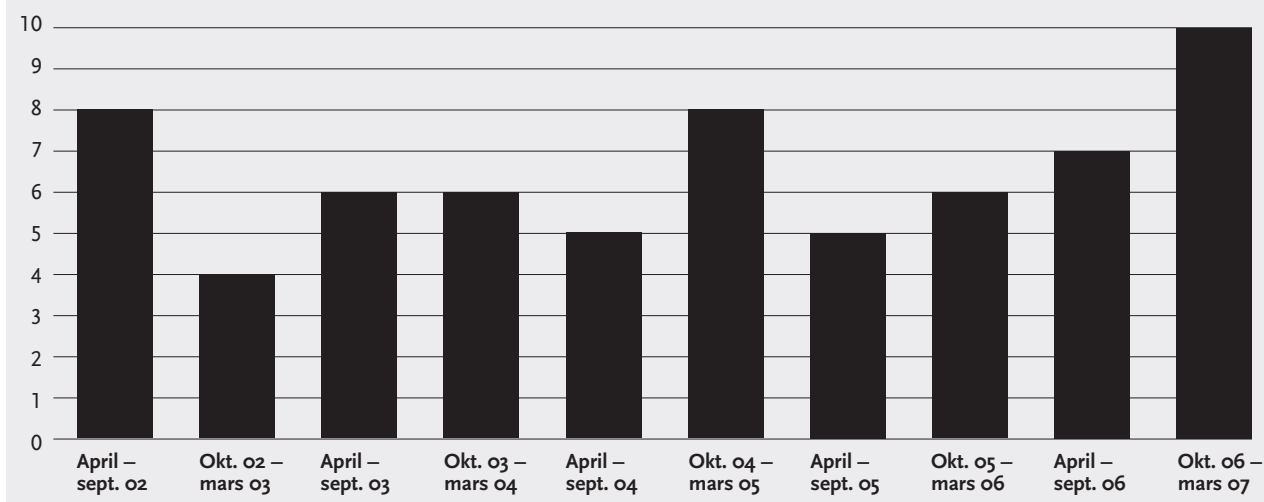
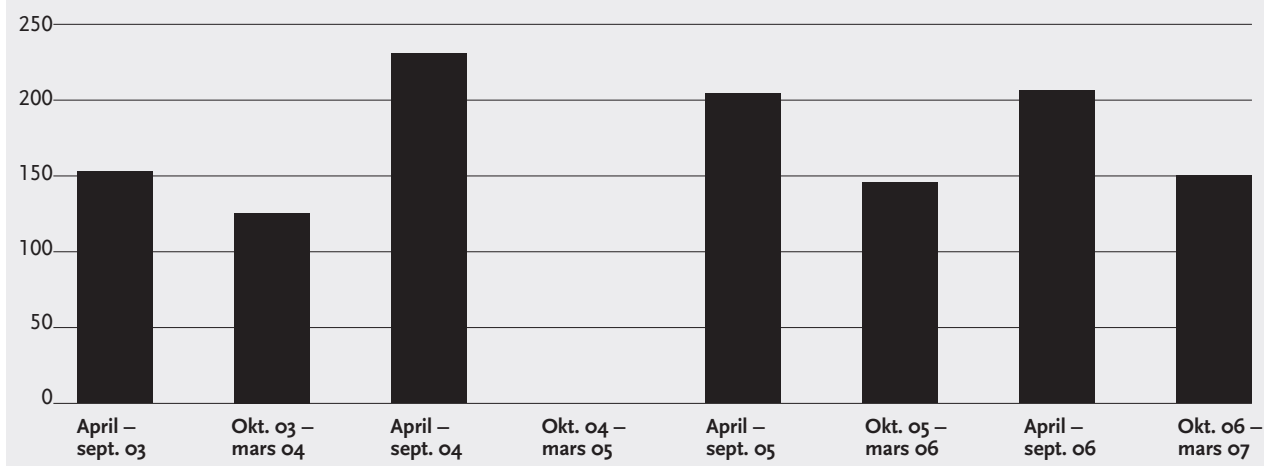

FIG. 2: ANTALL OVERDOSEUTTRYKNINGER I BERGEN FRA APRIL 2003 TIL MARS 2007¹⁴

²²Førre Var har ikke data for perioden oktober 2004 – mars 2005

Sprøyteutdeling

Rusmidlene heroin, amfetamin, anabole steroider og en del andre medikamenter blir ofte injisert. Utdeling og salg av sprøyteutstyr kan derfor være en indikator på bruk av slike illegale rusmidler. På bakgrunn av dette, innhentes data fra ulike instanser: Straxhuset deler ut til brukere av huset, Utekontakts tiltak Pro Femmes og Omsorgsbasen for kvinner, drevet av Kirkens Bymisjon, deler begge ut sprøyteutstyr til kvinner i gateprostituasjon. Vitusapotek Nordstjernen¹⁵ selger sprøyteutstyr. Nedenfor vises utdeling og salg av sprøyter og kanyler¹⁶ for inneværende periode, samt for de to foregående. Utekontakten har hatt en økning i utdeling av sprøyter og kanyler sammenlignet med perioden april – september 06. Dette forklares med økt stabilitet i tiltaket, bedre registreringsrutiner og at nye kvinner har oppsøkt tiltaket. Omsorgsbasen for kvinner har hatt en nedgang i utdeling av utstyr. Vitusapotek Nordstjernen har ikke hatt noen vesentlig endring i salg og Straxhuset ingen vesentlig endring i utdeling av sprøyter og kanyler.

Smittsomme sykdommer

I følge Folkehelseinstituttet ble det registrert fire nye hiv-positive personer, men ingen fikk diagnosen aids i Hordaland i denne perioden. Dette gir en stabil situasjon. Ser vi siste året under ett, var det en nedgang i antall nysmittede med hiv i Hordaland, sammenlignet med de tre foregående årene.

Blant injiserende rusmiddelmissbrukere er forekomst og smitterisiko for hepatitt C relativt høy, ca. 50–70 % (jfr. www.fhi.no). I inneværende periode var det registrert 17 nye tilfeller med hepatitt C i Hordaland. Dette er en økning i nyregistreringer, sammenlignet med forrige periode. Nytt i forrige periode, var muligheten til å registrere hepatitt C lokalt for Bergen kommune. Statistikken for Bergen viser syv nysmittede personer med hepatitt C i denne perioden, mot tre i forrige periode. Statistikken

over smittemåte viser at det er hovedsakelig sprøytebruk som oppgis for Hep-C, mens for hiv er sprøytebruk ikke oppgitt som smittemåte.

Legemiddelassistert rehabilitering

Antall personer i legemiddelassistert rehabilitering (LAR) i Hordaland, ved Stiftelsen Bergensklinikkene, har økt årlig fra oppstart i 1998. Antall personer i behandling pr 31.12.06 var 446 pasienter. 146 av disse var LAR-X pasienter. Det er personer som fortsatt får substitusjonsbehandling, men ansvaret og oppfølging av behandlingen er overført til fastlege og sosialkontor. 38 % blir behandlet med metadon, 62 % fikk Subutex. I Stiftelsen Bergensklinikkene har det tidligere vært praksis at alle nye LAR-pasienter behandles med Subutex. Dette er i inneværende periode forandret, slik at de fleste som starter opp i LAR nå, blir behandlet med det nylig godkjente medikamentet Suboxone. Pasienter som pr. i dag får Subutex, skal så langt som mulig skifte over til Suboxone. Suboxone er et medikament med tilsvarende virkning som Subutex, men det inneholder også naloxon, som medvirker til at det ikke kan misbrukes på samme måte.

TABELL 14: UTDELING OG SALG AV SPRØYTER OG KANYLER OKTOBER 05 – MARS 07

	Okt. 05 – mars 06	April – sep. 06	Okt. 06 – mars 07
Utdeling av kanyler (<i>Straxhuset</i>)	206 080	202 870	205 373
Utdeling av sprøyter (<i>Straxhuset</i>)	194 897	190 871	185 805
Utdeling av kanyler (<i>Utekontakten</i>)	18 200	16 821	25 759
Utdeling av sprøyter (<i>Utekontakten</i>)	9 300	7 864	14 823
Utdeling av pakker med sprøyter og kanyler (<i>Omsorgsbasen</i> ¹⁷)	11 756	14 227	9 632
Salg av kanyler (<i>Vitusapoteket Nordstjernen</i>)	6 750	7 532	7 906
Salg av sprøyter (<i>Vitusapoteket Nordstjernen</i>)	2 800	2 950	3 279
Salg av pakke med sprøyter og kanyler (<i>Vitusapoteket Nordstjernen</i>)	11 645	12 288	12 339

¹⁵Vitusapotek Nordstjernen er valgt ut pga. at det er det apoteket som har lengst åpningsstid og som dermed betjener store deler av befolkningen i Bergen.

¹⁶Sprøyter er selve beholderen, mens kanyler er sprøytespissen.

¹⁷Omsorgsbasen er et tiltak i Kirkens Bymisjon som retter seg mot kvinner i prostitusjonsmiljøet i Bergen.

SPESIALFOKUS:

Misbruk av medikamenter i Bergen

(Anabole steroider, Rohypnol og Subutex)

av Jane Mounteney

Hva menes med misbruk av medikamenter?

Føre Var overvåker trender i rusmiddelbruk i Bergen. Det inkluderer bruk av legale rusmidler som alkohol, illegale narkotiske stoffer som heroin og kokain og illegal bruk av lovlig medisin, for eksempel Valium og metadon. Denne metoden for overvåking av medikamentmisbruk er knyttet til det illegale markedet for salg og bruk av medisiner og fokuserer ikke på medisiner som er foreskrevet til bruk i behandling. Vi vet fra et antall studier at det er en del misbruk av medisiner blant rusmiddelavhengige, men også noe i andre grupper, blant annet personer som deltar i byens uteliv og studenter/skoleelever.

Mange av de vanlige illegale rusmidlene har en lang og legitim historie, enten i medisinsk behandling eller som lindrende medikamenter. Opiater (heroin, morfin m.fl.) har vært brukt gjennom århundrer som smertestillende medikamenter, kokain har vært brukt som lokalbedøvende middel ved øyeoperasjoner og innen tannlegevitenskapen, mens ecstasy ble brukt av amerikanske terapeuter for å fremme empati i ekteskapsrådgivning. Det er en rekke grunner til at medisiner blir misbrukt og ofte er det de psykoaktive egenskapene til stoffene en ønsker nytteeffekten av, det å bli "høy". Andre grunner kan være å dempe abstinenser fra andre rusmidler, for å forsterke effektene ved samtidig bruk av andre rusmidler, eller som en form for selvmedisinering når legal forskrivning ikke er mulig. Videre kan det være mer kosmetiske behov som er årsak, som når steroider blir brukt i forbindelse med kroppsbygging og stimulerende midler blir brukt som slankemiddel.

Markedet for illegal bruk av medikamenter er sammensatt og kildene mange. Det kan være såkalte lekkasjer fra helsesystemet, innbrudd, utenlandsturer for å handle fra lovlig resepter, illegalt framstilte medikamenter som smugles inn, foreldres medisinskapskap og salg over internett. Rusmiddelavhengige i og utenfor behandling er de primære aktørene og leverandørene i Subutex-markedet. Dette står i kontrast til det større kriminelt kontrollerte nettverket som sørger for tilgang på heroin, kokain, cannabis og andre narkotiske stoffer. Erfarne misbrukere

tyr noen ganger til "legeshopping". Med dette menes at de går til flere leger for å få skrevet ut medisiner. Andre får skrevet ut større mengder enn de trenger og selger disse medikamentene videre eller bytter dem med andre og mer foretrukne rusmidler. Steroider kjøpes fra kontakter i helsestudio, på internett, men også fra vanlige "langere". Medikamentmisbruk befinner seg i en gråsonerområde som en ikke helt ulovlig handling og lovens lange arm rekker ofte ikke dit – og om den gjør det, er den ikke alltid i stand til å foreta seg noe.

Globalt perspektiv

Misbruk av medikamenter har ført til en økende bekymring internasjonalt. Den nylig utgitte rusmiddelrapporten til FN (UN Drugs report) uttrykker bekymring knyttet til et økende mangfold i misbruk av tilgjengelige medisiner på det uregulerte markedet (INCB 2007). En amerikansk rusmiddelrapport fra 2006 rapporterer følgende: "Salget av narkotiske smertestillende tabletter øker, i likhet med ikke-medisinsk bruk av reseptpreparater. Tablettenes er lette å få tak i og blir sett på som "tryggere" enn gate-dop." (Maxwell 2006). Den amerikanske Monitoring the Future-oversikten fra 2006, som fokuserer på rusmiddelbruk blant skolebarn, rapporterer at illegal rusmiddelbruk blant 8., 10. og 12. klassinger var redusert med 23 % siden 2001 (Johnston et al 2007). Til sammenligning holder misbruk av reseptbelagte opioider seg på et "uakseptabelt høyt nivå". Her gjenkjennes noen av trendene man finner i Bergen. Den siste Bergensundersøkelsen (Skutle et al 2006), rapporterer at 8. og 10. klassinger hadde redusert rusmiddelbruken i løpet av de fem siste årene, samtidig med at bruken av smertestillende og beroligende medikamenter, særlig blant jenter, hadde økt.

Trender i Bergen

Føre Var-systemet triangulerer funn fra mange ulike datakilder for å identifisere mønster og trender i medikamentmisbruk. Noen av de mest verdifulle data for å overvåke misbruk av medisiner, kommer fra apoteksalg, beslag-

data, nøkkelinformanter og behandlingsdata. I denne artikkelen, er det valgt ut tre preparater som eksempler på medisiner som misbrukes (anabole steroider, Subutex og Rohypnol), og bygger på funn i Bergen fra november 2002 til mars 2007.

Figur 3 under, viser langtidstrender for disse tre medikamentene og er basert på en sammenfattet opptelling av totalskåren (aggregated differential) for alle datakildene som rapporterte om medisiner.

Den samlede totalskåren indikerer en økende trend i bruk av Subutex og steroider og en nedadgående trend for Rohypnol i løpet av denne perioden. Totalskåren for disse medikamentene gir som nevnt en oversikt, men det er også hensiktsmessig å se på de mønstrene som kommer fram fra de enkelte kildene. For å illustrere dette, vises det videre til funn fra nøkkelinformanter, LAR-data, beslag og apoteksalg.

Nøkkelinformanter

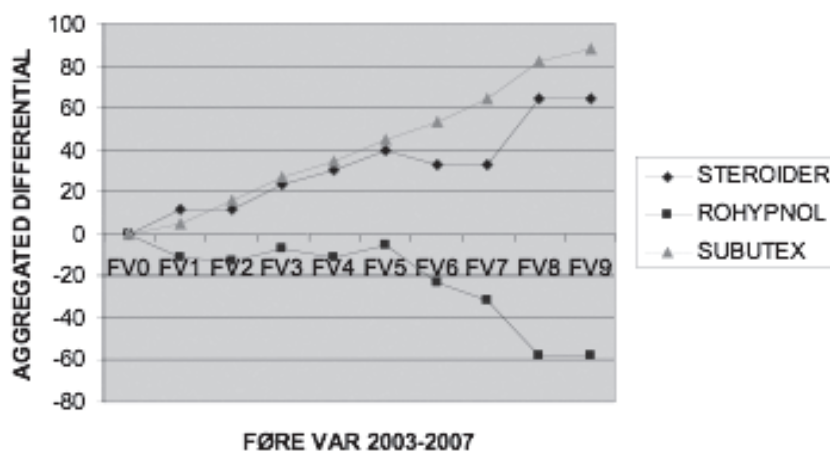
Mellom 25 – 30 anonyme nøkkelinformanter bidrar i Førre Var med å fylle ut et spørreskjema hver 6. måned. De deler sine observasjoner på mønstre og trender knyttet til ulike miljøer i Bergen, hvor det blir brukt rusmidler. Figur 4 viser nøkkelinformantenes rapporterte bruks-trender for Subutex, anabole steroider og Rohypnol. Det er verdt å merke seg de sammenfallende trendene for de tre medikamentene i figur 3 og figur 4.

Legemiddelsalg

Legalt salg av medisiner er ikke et primær-fokus i Førre Var, men med bakgrunn i at "lekkasje" fra leger og apotek er en av forsyningskildene til det illegale markedet, er det likevel nyttig å følge salgsstatistikkene. Data fra Nasjonalt folkehelseinstitutt (NFHI) er presentert på neste side, og gir et bilde på salg i Hordaland (tabell 15). Dette følges videre med tabellen over salg hos Vitusapotek Nordstjernen for samme periode (tabell 16). Rohypnol og

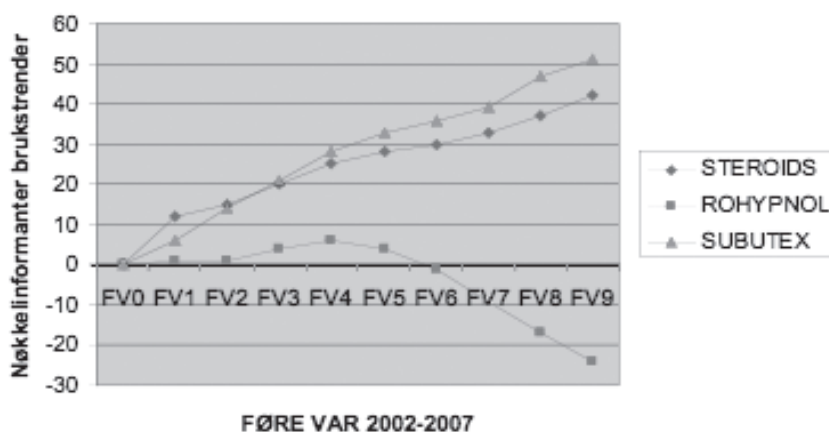
FIGUR 3:

FØRE VAR TOTALSKÅR FOR STEROIDER, ROHYPNOL & SUBUTEX 2003–2007

FIGUR 4:

NØKKELINFORMANTER BRUKSTRENDER FOR STEROIDER, ROHYPNOL & SUBUTEX 2003–2007

Flunipam er begge preparatnavn med samme virkestoff, flunitrazepam. Buprenorfin er virkestoffet i Subutex. Det er ingen salgsdata på steroider.

Både statistikken over Hordaland (Reseptregisteret) og salgsdata fra Vitusapotek Nordstjernen i Bergen, viser at salg av Subutex har økt hvert år siden 2004. Som en kontrast, viser Reseptregisterets data fra Hordaland for perioden 2004–2006, en signifikant nedgang i salg av flunitrazepam, selv om data fra apoteket i Bergen ikke er like tydelig. Vi noterer at Rohypnol ble trukket fra markedet i august 2004 og at det også var en nedadgående trend i salget av Flunipam fram til sommeren 2006. De nyeste salgsdata fra mars 2007 viser derimot en økning.

Legemiddelassistert rehabilitering

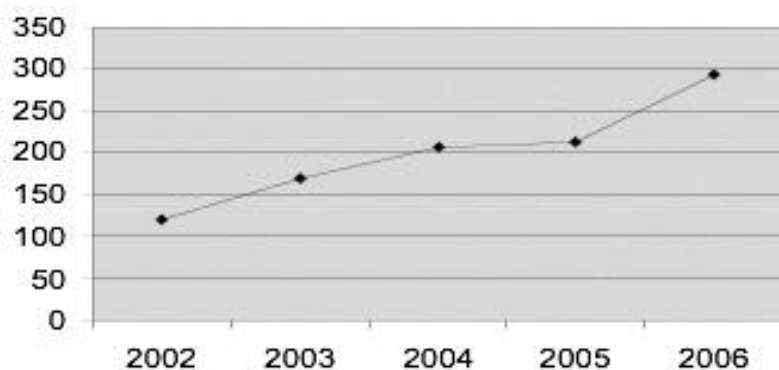
En annen interessant indikator for Subutex, er antall pasienter i legemiddelassistert rehabilitering (LAR), som medisineres med Subutex. Det er ikke noen overraskelse å registrere at økt forskrivning av Subutex speiles av en økning i antall pasienter som tas inn i LAR-behandling i Bergen (se figur 5).

Beslagdata

Beslag av medikamenter blir vanligvis ikke analysert og klassifisert i tide, slik at de blir tilgjengelig innen Førere Var-rapportens tidsfrist. Ett unntak er beslag av postforsendelser gjort av Tollregioner utenfor Bergen på personer som har postadresse i Bergen. Denne kilden fanger opp noen av de dopingmidlene som blir bestilt over internett og levert gjennom post. Tabell 18 viser forholdsvis stabile nivåer på postbeslag i perioden fra 2004 til 2007.

FIGUR 5:

ANTALL PASIENTER MEDISINERT MED SUBUTEX I LAR-BEHANDLING I BERGEN 2002–2006

TABELL 15: RESEPTREGISTERET: OMSETNING I DEFINERTE DØGNDOSER (DDD) FOR BUPRENORFIN & FLUNITRAZEPAM I HORDALAND 2004-2006

	2004 DDD	2005 DDD	2006 DDD
Buprenorfin (<i>Subutex</i>)	132 824	160 296	195 756
Flunitrazepam (<i>Rohypnol</i> & <i>Flunipam</i>)	335 266	284 956	255 660

TABELL 16: VITUSAPOTEK NORDSTJERNEN – OMSETNING I DEFINERTE DØGNDOSER (DDD) FOR SUBUTEX, ROHYPNOL & FLUNIPAM 2004-2007

	Okt. 03 – mars 04	April – sep. 04	Okt. 04 – mars 05	April – sept. 05	Okt. 05 – mars 06	April – sept. 06	Okt. 06 – mars 07
Subutex	7 135	7 796	8 036	7 226	5 773	8 321	8 911
Rohypnol	5 110	3 000					
Flunipam			7 470	6 965	5 810	4 800	6 265

TABELL 17: TOLLVESENET, REGIONER UTENFOR BERGEN – ANTALL OG MENGDE BESLAG AV ANABOLE STEROIDER 2004-2007

	April – sep. 04	Okt. 04 – mars 05	April – sept. 05	Okt. 05 – mars 06	April – sept. 06	Okt. 06 – mars 07
Antall beslag	3	9	7	7	13	6
Mengde tablettar i beslag	662	864	689	884	3 321	1 016

Diskusjon

Det som slår oss, er hvor varierende markedet for medikamentmisbruk er. Å si at markedet er “dynamisk” er likevel ikke det samme som at det er en generell økning. Den forrige Førre Var-rapporten (november 2006) pekte på et økende misbruk av medikamentene Subutex og anabole steroider, samtidig så det ut til å være en markant nedgang for Temgesic og Rohypnol. En tredje gruppe, som inkluderte metadon og Valium, holdt seg relativt stabil.

Økningen i misbruk av Subutex forklaras på flere måter, blant annet med et høyt antall pasienter i LAR-behandling som sannsynligvis fører til økende “lekkasje” fra behandlingssystemet. Dessuten er en også kjent med at det har vært organisert turer til Danmark og Tyskland for å få legal tre måneders forskrivning fra utenlandske leger. En del medikamenter fra denne handelen vidreselges på det illegale markedet.

Når det gjelder steroider, beskriver nøkkelinformanter gjennom intervjuer, ulike brukergrupper i Bergen. De kommer blant annet fra det “tradisjonelle” kroppsbyggermiljøet, etablerte rusmiddelbrukere som vil bygge opp kroppen igjen og unge menn som vil forbedre utseendet og ta seg godt ut. Det er i denne siste gruppen, blant de som beskrives som “vanlige” unge menn, den største økningen finnes. En internettundersøkelse fra 2004, anslo bruken av anabole steroider blant menn på videregående skole i Hordaland til like under fire prosent (Pallesen et. al. 2006). Informanter forteller om problematiske bivirkninger av steroider, der aggresjon og voldelig atferd trekkes fram som de mest vanlige. Injeksjon er den vanligste inntaksmåten for anabole steroider. Det er bekymringsfullt, med tanke på økt risiko for helseskader ved uhygienisk sprøytebruk og deling av nåler.

Det er interessant å vite at vi har noen “våpen på lager” i forhold til å påvirke medikamentmisbruk, sammenlignet med kampen for å redusere bruk av illegale rusmidler. Rohypnol er et eksempel som kan trekkes fram. Med grunnlag i bekymringsrapporter, ble tablettene tilsatt blåfarge. Dette skulle forhindre at de ble blandet i drinker og brukt som “voldtektsdop”. For å begrense utskrivning

ble preparatet flyttet fra reseptgruppe B til reseptgruppe A og i 2004 ble medikamentet trukket fra markedet. Når Førre Var våren 2007 finner lave tall på misbruk av Rohypnol i Bergen, er det ikke tvil om at tilgjengeligheten siden 2002 har hatt en markert nedgang.

Denne oppsummeringen gir en kortfattet oversikt over trender i misbruk av tre medikamenter i Bergen i perioden 2002 – 2007. Forhåpentligvis reiser dette noen interessante og viktige spørsmål som vi må adressere til de rette instanser: Hvorfor øker bruken av anabole steroider og hvordan kan vi møte denne økningen? Er det noe vi kan gjøre for å redusere “lekkasjen” av Subutex? Hva er årsaken til nedgang i bruk av Rohypnol og Temgesic og hva kan en lære av dette?

Litteraturliste

Felleskatalogen: www.felleskatalogen.no

Folkehelseinstituttet: www.fhi.no

INCB (2007) *The Report of the International Narcotics Control Board for 2006*. United Nations (E/INCB/2006/1)

Johnston, L. D., O'Malley, P. M., Bachman, J. G., & Schulenberg, J. E. (2007). *Monitoring the Future national results on adolescent drug use: Overview of key findings, 2006* (NIH Publication No. 07-6202). Bethesda, MD: National Institute on Drug Abuse, 71 pp.

Maxwell, J. (2006) *Trends in the abuse of prescription drugs*. Gulf Coast Addiction Technology Transfer Center. Texas.

Mounteney, J og Leirvåg, S-E (2003) Førre Var rapport nr 1, mai 2003. Stiftelsen Bergensklinikkene.

Mounteney, J og Leirvåg, S-E (2005) Tidligere rapportering av fremvoksende rusmiddeltrender: Førre Var-systemet i Nordisk alkohol- & narkotikatidsskrift Vol. 22, 2005.

Pallesen, S., Jøsendal, O., Johnsen, B., Larsen, S. & Molde, H. (2006) Anabolic Steroid Use in High School Students. *Substance Use & Misuse*, 41:1705-1717.

Reseptregisteret- Folkehelseinstituttet: www.fhi.no

Rusmiddeldirektoratet (2001) Veiledning. Kartleggingsskjema til bruk for tiltak i rusfeltet. Ut. 3.o.

Skutle, A., Iversen, E., Bolstad, A & Knoff, R. (2006) *Ungdom og rusmidler 2006*. En undersøkelse i Bergen kommune om 8. og 10. klassingers forhold til rusmidler, Stiftelsen Bergensklinikkene.

Sosial- og helsedirektoratet: www.shdir.no

APPENDIKS

Appendiks nr. 1 – analysetabeller

Få av datakildene som benyttes i Føre Var er direkte sammenlignbare, derfor brukes en "felles analyseenhet" (common unit of analysis) - en trendverdi, slik at en kan trekke ut mønstre, sammenhenger og motsetninger. De følgende tabellene sammenfatter ulike indikatorer, slik at mønstre for hvert enkelt rusmiddel kan identifiseres. Tabell 19 (a-d) inneholder materiale fra sekundærdataene, medieovervåkingen, kjentmennene og informantene. Funn fra den forrige perioden, april til september 2006, inkluderes i analysen og er satt i parentes i tabellen.

Analysetabellene inneholder verdier på en skala fra 1 til 5, og tallene angir ulike tendenser for hvert av rusmidlene i løpet av de siste seks månedene. Tallet 1 viser at det er en sterk økning, mens tallet 2 indikerer at det er en gradvis økning. Hvis det ikke foreligger noen endring, vises dette med tallet 3. Tallet 4 viser at det er en gradvis nedgang, mens 5 markerer en sterk nedgang. Tegnet * brukes der det foreligger et lite antall eller numre, for eksempel små beslag.

Skala brukt for å identifisere endringer for hvert rusmiddel i løpet av de siste seks månedene med den verdien som rutinedata er gitt i alle tabeller og analysetabeller (tabellene 18 og 19):

Skala for beslag, apotek, internettsider og hjelpetelefoner

- 1 = sterk økning dvs. fra +75 % og oppover
- 2 = gradvis økning dvs. fra +25 % til +74 %
- 3 = ingen endring dvs. fra +24 % til -12 %
- 4 = gradvis nedgang dvs. fra -13 % til -37 %
- 5 = sterk nedgang dvs. fra -38 % og nedover

Skala for data om alkoholsalg

- 1 = sterk økning dvs. fra +11 % og oppover
- 2 = gradvis økning dvs. fra +5 % til +10 %
- 3 = ingen endring dvs. fra +4 % til -4 %
- 4 = gradvis nedgang dvs. fra -5 % til -10 %
- 5 = sterk nedgang dvs. fra -11 % og nedover

Skala for nøkkelinformanter og kjentmenn

- 1 = gjennomsnittet ligger fra 2.3 og oppover
- 2 = gjennomsnittet ligger mellom 2.4 og 2.6
- 3 = gjennomsnittet ligger mellom 2.7 og 3.3
- 4 = gjennomsnittet ligger mellom 3.4 og 3.6
- 5 = gjennomsnittet ligger fra 3.7 og nedover.

Skala for tallmateriale under 5

Når begge tall er 5 eller mindre indikeres dette med tegnet * bak oppgitt tendens.

Når tallmaterialet er under 5, brukes ikke sterke endringer (1 eller 5), men bare ingen endring eller gradvis økning/nedgang (2*, 3*, 4*).

Dersom tallmaterialet går fra 0 til 0, indikeres dette med tegnet '.' og ikke med 3*.

Endres tallmaterialet kun med 1, utgjør dette ingen endring = 3*.

Endres tallmaterialet med 2, utgjør dette enten en gradvis økning = 2*, eller en gradvis nedgang = 4*.

TABELL 18 (A): SAMMENFATNING AV RUTINEDATA, INFORMANTENES OPPLYSNINGER OG MEDIA I FORHOLD TIL TENDENSER TIL BRUK AV RUSMIDLER FOR PERIODEN 1. OKTOBER 2006 TIL 31. MARS 2007

	TOLLVESENET i Bergen		TOLLVESENET utenfor Bergen		POLITI		KRIPOS		FENGSELET	
	beslag – mengde		beslag – mengde		beslag – mengde		beslag – mengde		beslag – prøver	
Anabole steroider	1 (3*)	1 (1)	5 (1)	5 (1)	4 (3)	5 (1)	1 (5)	5 (1)		2* (-)
Alkohol	5 (3)	5 (2)	2* (2*)	1 (1)					- (1)	3* (3*)
Cannabis	3 (5)	1 (5)	3* (5)	1 (5)	4 (3)	1 (2)	4 (3)	1 (5)	1 (1)	5 (2)
Amfetamin	2* (5)	1 (5)			2 (4)	3 (2)	2 (4)	1 (4)	3* (2*)	5 (2)
Ecstasy	- (3*)	- (4*)			3 (4)	5 (4)	1 (5)	1 (5)		- (4*)
Kokain	3* (-)	2* (-)			3* (5)	5 (5)	3* (3*)	2* (2*)		2* (-)
Fleinsopp			2* (-)	1 (-)	4* (2*)	5 (1)				
LSD					3* (5)	3* (5)	- (4*)	- (4*)		
GHB							3* (-)	4* (-)		- (3*)
Heroin	4 * (3*)	4* (2*)	3* (3*)	5 (1)	3 (4)	5 (1)	4 (5)	4 (2*)	3* (3*)	2 (1)
Metadon					4 (2)	4 (1)	3* (3*)	- (1)		4* (3*)
Subutex	- (4*)	- (5)					3 (3)	2 (4)	1 (-)	5 (3)
Temgesic							3* (5)	1 (5)	2* (-)	- (3)
Xanor	3* (-)	1 (-)	3* (3*)	5 (1)			3* (5)	5 (2)	1 (-)	2* (4*)
Valium	3* (4)	1 (4)	3* (3*)	5 (2)			3 (-)	1 (-)	2* (-)	4* (3*)
Rohypnol	3* (4*)	2* (5)					1 (5)	1 (5)		3* (5)
Dolcontin							3* (-)	3* (-)		

1 = STERK ØKNING

2 = GRADVIS ØKNING

3 = INGEN ENDRING

4 = GRADVIS NEDGANG

5 = STERK NEDGANG

* = DETTE VISER AT ANTALL ER SVÆRT SMÅ

() = VERDIER FRA APRIL TIL SEPTEMBER 2006 ER SATT I PARANTES

FORTSETTELSE AV TABELL 18 (B):

	RUStefonen innringninger	LMS¹⁸ innringninger	Informantpanel bruk tilgjengel.		Kjentmann bruk tilgjengel.		Vitusapotek Nordstjernen medikam. salg
Anabole steroider	3* (3*)		2 (2)	2 (1)	3* (3)	3*(3*)	
Alkohol	4 (4)	5 (1)	3 (2)	3 (3)	3 (2)	3(3)	
Cannabis	3 (5)	5 (3)	3 (2)	3 (3)	3 (3)	2(2)	
Amfetamin	1 (2)	5 (3)	3 (2)	2 (3)	3* (3*)	2* (3*)	
Ecstasy	3* (5)	5 (1)	3 (4)	3 (3)	3* (3*)	4* (3*)	
Kokain	3* (5)		1 (2)	1 (2)			
Fleinsopp	2* (3*)		3 (2*)	3* (2*)			
LSD	3* (3*)		3* (4*)	3* (3*)			
GHB	1 (3*)		3 (3*)	3 (3*)			
Heroin	3 (2)	5 (3)	2 (3)	3 (3)			
Metadon	5 (1)	5 (1)	3 (3)	3 (3)			
Subutex	5 (1)	5 (1)	2 (1)	1 (2)			3 (2)
Temgesic	3* (2)		4 (4)	3 (3)			4 (4)
Xanor	3* (3*)		2 (2)	3 (2)			3 (4)
Valium	4* (2*)		3 (3)	3 (3)			3 (3)
Rohypnol	3* (2*)	5 (1)	5 (5)	5 (5)	- (4*)	- (4*)	2 (4)
Dolcontin	3* (3*)		3 (3)	4 (3)			3 (2)

FORTSETTELSE AV TABELL 18 (C):

	Vectura Salgstall	Hansa Salgstall	Coop Salgstall	Vinmonopolet Salgstall
Alkohol	4 (1)	1 (2)	3 (5)	2 (3)

¹⁸LMS = Landsforbundet Mot Stoffmisbruk

FORTSETTELSE AV TABELL 18 (D):

	Norshroom Antall treff	BA Antall treff	Pillreports Antall treff	Fanaposten Antall treff
Anabole steroider	5 (1)	3* (1)		4* (2)
Alkohol		3 (3)		3* (3*)
Cannabis		4 (3)		3* (2*)
Amfetamin	5 (4)	2 (3)		
Ecstasy	5 (3)	3* (5)	– (4*)	
Kokain	4 (5)	3 (2)		
Fleinsopp	5 (1)			
LSD		3* (4*)		3* (–)
GHB	2 (3)	3* (1)		
Heroin	5 (3)	4 (3)		3* (3*)
Metadon	5 (1)	3* (1)		
Subutex	4* (2*)	5 (1)		
Temgesic	– (3*)	– (3*)		
Xanor	4* (5)	3* (4*)		
Valium	5 (5)	2* (5)		
Rohypnol	5 (1)	3* (4)		
Dolcontin	– (4*)	– (4*)		

Vekting av kildene

Informasjonskildene blir kategorisert og vektet avhengig av hvor pålitelige de er med henblikk på å indikere rusmiddelbruk og tilgjengelighet.

Størst vekt (ganger fire) er gitt alkoholsalg og informasjon fra nøkkelinformanter iht. brukstrender. Disse dataene gir relativt gode indikasjoner på faktisk bruk av rusmidler.

Nest størst vekt (ganger tre) er gitt antall beslag fra politi, Kripos, salgsdata fra apoteket, informasjon fra informantene iht. tilgjengelighet.

Medium vekt (ganger to) er gitt til alle data fra tollvesenet, fengsel og mengde beslag fra politi og Kripos (data som gir en indikasjon på rusmiddeltilgjengelighet men som muligens sier mer om etatenes egen aktivitet og prioriteringer), funn fra hjelpetelefonene og informasjon fra kjentmennene.

Minst vekt (ganger én) er gitt mediene og lave forekomster av funn uavhengig av kildeopphav (dette gjelder funn som er markert med stjerne i tabellen).

Sammendrag av verdier – ikke vektete og vektete for spesifikke rusmidler

For å identifisere mønstre blant de forskjellige rusmidler, sammenfatter tabell 19 verdiene når de ikke er vektet og etter at de er vektet. I den vektete tabellen får vi en differanse på hvert rusmiddel som er basert på summering av positive og negative verdier. Dataene fra Hordaland politikammer blir brukt for rusmidler fra toppen av tabellen og nedover t.o.m. metadon. Data fra Kripos er inkludert f.o.m. Subutex og ned resten av tabellen. Dette gjøres for å unngå dobbelttelling av data som registreres av begge enhetene. Data fra LMS er ikke tatt med i denne opptellingen.

TABELL 19:
IKKE-VEKTEDE OG VEKTEDE VERDIER

	Ikke vektete					Vektete					Sum		Differanse
	1	2	3	4	5	1 (x2)	2 (x1)	3 (0)	4 (x1)	5 (x2)	+	-	
Anabole steroider	2	3	4	2	3	4	8	4	4	6	16	16	0
Alkohol	2	2	8	2	2	6	5	18	6	4	17	14	+ 3
Cannabis	4	1	7	2	1	8	2	15	4	2	18	8	+ 10
Amfetamin	2	5	4	-	1	4	9	8	-	2	17	4	+ 13
Ecstasy	-	-	6	1	1	-	-	13	1	2	0	5	- 5
Kokain	2	2	4	-	1	7	2	4	-	2	16	4	+ 12
Fleinsopp	1	2	2	1	1	2	2	5	1	2	6	5	+ 5
LSD	-	-	7	-	-	-	-	7	-	-	0	0	0
GHB	1	-	3	-	-	2	-	8	-	-	4	0	+ 4
Heroin	-	2	6	3	2	-	6	11	3	4	6	11	- 5
Metadon	-	-	3	3	1	-	-	8	6	2	0	10	- 10
Subutex	2	2	2	-	3	5	6	6	-	5	16	10	+ 6
Temgesic	1	1	3	2	-	2	1	4	7	-	5	7	- 2
Xanor	2	2	7	-	2	4	5	11	-	4	13	8	+ 5
Valium	2	2	6	2	1	4	2	15	2	2	10	6	+ 4
Rohypnol	2	2	4	-	2	5	4	4	-	7	14	14	0
Dolcontin	-	-	5	1	-	-	-	10	3	-	0	3	- 3

APPENDIKS

Appendiks nr. 2 – datakilder som brukes i Føre Var

Sekundærdata

Akuttmedisinsk seksjon, antall overdoseutrykninger:

Registrerte overdosetilfeller som Ambulanse-tjenesten i Bergen har rykket ut til.

Andre tollregioner, antall og mengde beslag på personer med postadresse i Bergen: Data fra andre tollregioner, som rapporteres til tollregionen Vest-Norge, avdeling Bergen, er sammensatt av *beslaglagt mengde* og *antall beslag* gjort ved grenseoverganger eller via postforsendelse som fortolles i Oslo.

Bergen fengsel, prøver og funn: Data fra Bergen fengsel baseres på urinprøver, utåndingsprøver og evt. blodprøver, samt hvilke funn og mengde rusmidler som er gjort i fengselet. Bergen fengsel rapporterer tre ganger i året.

Coop Hordaland, salgstall: Coop Hordaland er en av dagligvarekjedene i Bergen. Dataene består av salgstall for øl, cider og rusbrus.

Folkehelseinstituttet, smittsomme sykdommer som hiv, aids og hepatitt C: Data fra internettsidene til Folkehelseinstituttet legges til grunn for innhenting av hepatitt C, hiv- og aids-smitte. Det registreres antall nye hvert halvår. Antall nye hiv-smittede og aidsdiagnoser registreres på fylkesnivå. Hepatitt C registreres på kommunenivå.

Hansa Borg Bryggerier AS, salgstall: Hansa Borg bryggerier selger alkohol til butikker, restauranter og utesteder. Dataene inneholder salgstall for øl, rusbrus, cider og svakvin.

Hordaland politidistrikt, antall og mengde beslag, arrester og overdoser: Data fra Hordaland politidistrikt er sammensatt av *antall beslag* og *beslaglagt mengde* gjort innenfor grensene til Bergen kommune. Hordaland politidistrikt registrerer også antall personer i drukkenskapsarresten og antall promillesaker hvor det har vært personlige og/eller materielle skader. Politiet registrerer også antall overdosedødsfall relatert til bruk av narkotiske midler.

Kirkens Bymisjon, Omsorgsbasen for kvinner, utdeling av sprøyter: Omsorgsbasen for kvinner deler ut sprøyter til kvinner, primært i gateprostitusjon, som benytter overnattingstilbudet deres eller som kommer innom for å få nytt brukerstyr.

Kripas, antall og mengde beslag: Dataene fra Kripas er basert på innsendt datamateriale for Bergen politidistrikt. Manglende samsvar mellom Kripas og Bergen politidistrikt, begrunnes med at alt datamateriale ikke er ferdig analysert hos Kripas og politiet i Bergen har ikke fått endelig svar på innsendte prøver på det tidspunktet Føre Var fikk tilgang til dataene.

Landsforbundet Mot Stoffmisbruk (LMS), antall henvendelser: LMS har en nasjonal hjelpetelefon med egen avdeling i Bergen. Fordelingene av antall innkomne samtaler registrert i Bergensregionen kommer ferdig systematisert. Vi trekker ut antall henvendelser som retter seg mot spesifikke rusmidler.

Rustelefonen, antall henvendelser: Rustelefonen er en nasjonal hjelpetelefon, der innringere stiller spørsmål som omhandler rus. Henvendelsene sorteres etter spørsmål om de spesifikke rusmidlene og antall henvendelser på hvert rusmiddel blir brukt i våre analyser.

Stiftelsen Bergensklinikkene, behandlingsdata: Dataene fra Stiftelsen Bergensklinikkene omfatter personer som er i behandling i legemiddelassistert rehabilitering (LAR). Vi bruker årlige data.

Straxhuset, utdeling av sprøyter, kanyler: Straxhuset deler ut sprøyter og kanyler (sprøytespisser) til sine brukere.

Tollregion Vest-Norge, Bergen regiontollsted, antall og mengde beslag: Data fra tolletaten er sammensatt av *beslaglagt mengde* og *antall beslag* gjort i Bergen distriktstollsted. Tolletatens narkotikabeslag blir rapportert til politiet og kommer inn i politiets statistikker. For å unngå dobbelrapportering, har vi skilt tolletatens og politiets data fra hverandre.

Utekontakten, utdeling av kanyler, sprøyter: Utekontakten deler ut kanyler og sprøyter til kvinner i gateprostitusjon i Bergen.

Vectura AS, salgstall: Vectura har ca. 60 % av grossistmarkedet i Bergen. De selger vin, brennevin og andre alkoholholdige drikkevarer til serveringsnæringen, grossister og noe til dagligvarebutikker.

Vinmonopolet, salgstall: Vinmonopolet i Bergen har 8 utsalgssteder. Data fra Vinmonopolet er hentet fra alle utsalgsstedene i Bergen og favner om alle alkoholtyper.

Vitusapotek Nordstjernen, salg av medikamenter, sprøyter og kanyler: Vitusapotek Nordstjernen er vaktapoteket i Bergen. Dataene fra apoteket inkluderer løssalg av enkelte sprøyter og kanyler samt salg av pakker med både sprøyter og kanyler. Utenom dette får vi data fra salg av spesifikke medikamenter som kan misbrukes i rusøyemed.

Mediekilder

Ba.no: Nettsiden til Bergensavisen – man kan søke på nevnte rusmidler.

Blikk: Dette er magasin for homofile og lesbiske, utgis nasjonalt en gang i måneden.

Dopingtelefon: En informasjonstjeneste som tar i mot spørsmål om doping enten via telefon eller via hjemmesiden: www.dopingtelefonen.no.

Fanaposten: Nettsiden til lokalavisen Fanaposten – man kan søke på nevnte rusmidler.

Fitnessprat: Dette er en norsk chatteside der personer utveksler kunnskap og opplevelser om doping og steroider.

HiBiscus: Studentavis for Høgskolen i Bergen. Utgis en gang i måneden i papir- og nettutgave.

K7 Bulletin: Studentavis for Norges Handelshøyskole. Utgis en gang i måneden i papir- og nettutgave.

Megafon: Gatemagasin som selges av mennesker som er sosialt utstøtte, der inntekter fra salget skal gi selgeren en mulighet til å skaffe seg inntekt på en verdig måte. Utgis hver 5. uke.

Motgift.no: Fagbladet og internettsiden til Norsk Narkotikapolitiforening.

Natt og Dag: Gratis trendavis som utgis i Oslo, Trondheim og Bergen. Utgis en gang i måneden i papir- og nettutgave.

Norshroom.org: En norsk nettpratside der personer blant annet utveksler kunnskap og opplevelser om ulike rusmidler – man kan søke på nevnte rusmidler.

Pillreports.com: En internasjonal nettside med nasjonal nedbrytning der det registreres nye ecstasy piller på lokalt nivå, bl.a. for Bergen.

plan B: Gratis ungdomsmagasin som gis ut i Oslo, Trondheim og Bergen. Utgis en gang i måneden.

rus&samfunn: Et norsk fag- og debattblad for alle som er interessert i arbeidet med rusproblemer. Utgis fire ganger i året.

Spirit: Et ungdomsmagasin som gis ut ni ganger i året. Bladet distribueres til 500 videregående- og høyskoler over hele landet, samt diverse butikker og møtesteder.

Studvest: Studentavis for Universitetet i Bergen. Utgis én gang i uken i papir- og nettutgave.

Informanter

Nøkkelinformanter: anonyme informanter utvalgt på bakgrunn av deres ekspertkunnskap om rusmiddelbruk i Bergen. De svarer på et spørreskjema hver 6. måned og rapporterer om bruk, tilgjengelighet, pris, slenguttrykk, osv.

Kjentmenn: ansatte fra ungdomsskoler i Bergen med spesialoppgaver knyttet til rusmiddel-spørsmål. De svarer på et spørreskjema hver 6. måned og rapporterer om bruk, tilgjengelighet, pris, funn osv.

Det er mange som har bidratt i Føre Var. Vi vil gjerne takke:

Bergen fengsel • Bergen kommune • Coop Hordaland • Hansa Borg Bryggerier ASA • Helse Bergen – Akuttmedisinsk seksjon • Hordaland politidistrikt – Bergen politikammer • Kirkens Bymisjon • Kjentmenn ved ungdomsskolene i Bergen • Kollegaer ved Stiftelsen Bergensklinikkene • Kripas Landsforbundet Mot Stoffmisbruk • RUStelevonen • Straxhuset • Tollregionen Vest-Norge ved Bergen regiontollsted • Utekontakten i Bergen • Vectura AS Vinmonopolet AS • Vitusapotek Nordstjernen • *En spesiell takk til medlemmer av ekspertgruppen og alle nøkkelinformantene som har deltatt i Føre Var.*

